

2020

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

MAGISTRSKA NALOGA

MAGISTRSKA NALOGA

MIRZA HAJDAREVIĆ

MIRZA HAJDAREVIĆ

KOPER, 2020

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Magistrska naloga

VLOGA IN POMEN LOKALNE SAMOUPRAVE PRI
RAZVOJU TRAJNOSTNEGA TURIZMA V SLOVENSKI
ISTRI

Mirza Hajdarević

Koper, 2020

Mentor: prof. dr. Roberto Biloslavo

POVZETEK

Magistrska naloga obravnava vlogo in pomen lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma. Teoretični del zajema analizo teorije z metodama deskripcije in kompilacije, empirični pa predstavitev polstrukturiranih intervjujev. Udeleženci raziskave razumejo pojem trajnostnega turizma kot celoto varovanja naravnega okolja, spoštovanja lokalnega prebivalstva in enakomerni razvoj. Podali so ključna merila za spodbujanje trajnostnega turizma, in sicer spremljanje zadovoljstva, lokalno usmerjenost in povezanost. Ključne zavirajoče dejavnike prepoznajo kot neznanje z obravnavanega področja, zasebne interese in pomanjkanje komunikacije. Smernice so pripravljene za lokalne samouprave, sicer pa ostaja še veliko možnosti za nadaljnji trajnostni razvoj turizma.

Ključne besede: trajnostni turizem, vloga lokalne samouprave, rezultati, merila, smernice.

SUMMARY

This master's thesis is concentrated on the role and importance of local government in the development of sustainable tourism. The theoretical part covers the analysis of literature using descriptive and compilation methods and the second part presents semi-structured interviews. Participants understand the concept of sustainable tourism as a whole of protecting the natural environment, local population and balanced development. They provided key criteria for promoting sustainable tourism such as satisfaction monitoring, local and connectivity. Defined key inhibiting factors are lack of knowledge, communication and private interests. The guidelines are prepared for local governments, but in general there are still many opportunities for further sustainable development of tourism.

Keywords: sustainable tourism, the role of local government, results, key criteria, guidelines.

UKD: 352:338.48(043.2)

VSEBINA

1 Uvod	1
1.1 Opredelitev obravnavanega problema.....	1
1.1.1 Namen.....	2
1.1.2 Cilji.....	2
1.1.3 Raziskovalna vprašanja.....	2
1.2 Metode za doseganje ciljev.....	3
1.3 Omejitve obravnavanega področja.....	4
2 Trajnostni turizem	5
2.1 Definicije.....	6
2.2 Oblike in načela.....	6
2.3 Prednosti in slabosti.....	11
2.4 Trajnostni turizem v Sloveniji.....	14
2.5 Trajnostni turizem v slovenski Istri.....	17
3 Lokalna samouprava in trajnostni turizem	21
3.1 Opredelitev pojmov.....	21
3.2 Vidiki učinkov trajnostnega turizma za posamezne deležnike.....	23
3.2.1 Lokalna skupnost.....	23
3.2.2 Turistična organizacija.....	26
3.2.3 Turistični ponudniki.....	29
3.3 Planiranje razvoja trajnostnega turizma v lokalni samoupravi.....	31
4 Empirični del	34
4.1 Raziskovalna metoda in etična načela.....	34
4.2 Opredelitev vzorca.....	35
4.3 Postopek obdelave pridobljenih podatkov.....	37
4.4 Rezultati in interpretacija po tematskih sklopih.....	41
4.4.1 Prvi tematski sklop: Različnost razumevanja koncepta.....	41
4.4.2 Drugi tematski sklop: Funkcije lokalne skupnosti.....	46
4.4.3 Tretji tematski sklop: Strateške usmeritve trajnostno turistične ponudbe v lokalni samoupravi.....	49
4.4.4 Četrti tematski sklop: Merila za spodbujanje razvoja.....	52
4.4.5 Peti tematski sklop: Zavirajoči dejavniki razvoja.....	54
5 Zaključek	56
5.1 Sklepne ugotovitve.....	56
5.2 Smernice za delo lokalne samouprave pri uveljavljanju trajnostnega turizma.....	59
5.3 Izhodišča za prihodnje raziskave.....	61
5.3.1 Ekonomski okvir.....	61
5.3.2 Družbeni okvir.....	61
5.3.3 Okoljski okvir.....	61

Literatura.....	63
Priloge.....	69

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Prihodi in prenočitve	18
Preglednica 2: Kodirane teme	38

KRAJŠAVE

AIEST	Mednarodno združenje znanstvenih strokovnjakov za turizem
RS	Republika Slovenija
STO	Slovenska turistična organizacija
TIC	turistično-informacijski center
UNEP	Program Združenih narodov za okolje
UNWTO	Svetovna turistična organizacija
WTO	Slovenska trgovinska organizacija

1 UVOD

V uvodnem delu magistrske naloge je podana opredelitev problema, predstavljeni pa so tudi namen, cilji naloge, metode za doseganje ciljev in omejitve obravnavanega področja.

1.1 Opredelitev obravnavanega problema

Turizem je ena najhitreje rastočih gospodarskih panog na svetu, ki predstavlja pomemben gospodarski, družbeni in okoljski vidik za posamezno področje (Mihalič 2006, 7). Številne nacionalne vlade trajnostni turizem predstavljajo kot ključno strateško smer v okviru razvoja gospodarskega sektorja. Pri tem ima lokalna samouprava, ki deluje glede na zakonodajo in usmeritve, ki jih sprejema država na nacionalni ravni, ključno vlogo pri oblikovanju trajnostnega razvoja znotraj svojega območja. Vloga lokalne samouprave je v iskanju ravnotežja med interesi pretežno profitno usmerjenih podjetij ter pozitivnimi in negativnimi vplivi njihove dejavnosti na lokalno skupnost in okolje (Keller in Bieger 2010, 69–71). To nakazuje potrebo po podrobnejši raziskavi o vlogi in pomenu lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v sodelovanju z ostalimi deležniki.

Zametki trajnostnega turizma segajo v osemdeseta leta prejšnjega stoletja. V začetku so trajnostni turizem obravnavali v povezavi z naravo in ljudmi. Leta 1991 so prvič opredelili cilje razvoja trajnostnega turizma, ki zajemajo vse tri stebre trajnostnega razvoja (gospodarski, okoljski in družbeni). V Agendi 21 je prvič omenjen trajnostni turizem kot formalna povezava med trajnostnim razvojem in turizmom (UN 1992, po Mihalič 2006, 13). Dokument omenja raziskave s področja trajnostnega turizma in rezultate iz leta 1992, kjer se turizem povezuje s kakovostjo življenja turistov in lokalnih prebivalcev. V letu 2001 je bil trajnostni turizem že vključen v nacionalne programe držav. Gre za globalni etični kodeks v turizmu, ki sta ga sestavila Generalna skupščina Združenih narodov in UNWTO (1999, po Mihalič 2006, 16).

V slovenski Istri je turizem začel cveteti v drugi polovici prejšnjega stoletja, ko so številni turisti prihajali na slovensko Obalo iz različnih delov takratne skupne države Jugoslavije. Poleg Luke Koper, ki predstavlja izjemno pomemben ekonomski subjekt za slovensko Istro in tudi širše za Slovenijo, je ključna panoga turizem, vendar je slednja obenem velika obremenitev za okolje. Da bomo torej lahko zagotovili zdravo okolje za prihodnje generacije, kar je v skladu s smernicami trajnostnega razvoja, pa je pomembno našo okolico varovati pred onesnaževanjem. Poleg varovanja okolja trajnostni turizem v osnovi prinaša številne pozitivne prednosti, kot so zaposlitev lokalnega prebivalstva, rešitve na področju varovanja okolja, povezanost med ponudniki turističnih storitev in ostalimi deležniki. Za dolgoročni razvoj trajnostnega turizma v slovenski Istri je pomembna povezanost med lokalno samoupravo in drugimi deležniki v posamezni občini (Jurinčič 2009).

1.1.1 Namen

Namen magistrske naloge je raziskati vlogo in pomen lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v slovenski Istri, kot jo razumejo ključni deležniki v posamezni občini.

1.1.2 Cilji

Cilji magistrske naloge so naslednji:

- proučiti domače in tuje strokovne vire s področja lokalne samouprave in trajnostnega turizma,
- s polstrukturiranimi intervjuji pridobiti stališča treh deležnikov v posamezni občini o vlogi in pomenu lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma,
- pripraviti analizo izsledkov intervjujev po tematskih sklopih in te interpretirati v luči preteklih raziskav,
- na osnovi ugotovitev raziskave oblikovati smernice za delo lokalne samouprave pri uveljavljanju trajnostnega turizma in izhodišča za nadaljnje raziskave.

1.1.3 Raziskovalna vprašanja

Temeljno vodilo naloge je doseči vpogled v pomen lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v slovenski Istri. Za te potrebe so bila oblikovana naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako ključni deležniki v posamezni občini razumejo koncept trajnostnega turizma in njegov pomen za razvoj lokalne skupnosti?
- Kako ključni deležniki v posamezni občini razumejo vlogo lokalne samouprave pri uveljavljanju koncepta trajnostnega turizma?
- Kako ključni deležniki v posamezni občini ocenjujejo trenutno stanje razvoja trajnostnega turizma v slovenski Istri?
- Kako bi ključni deležniki pristopili k spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in njegovih učinkov na lokalno prebivalstvo?
- S katerimi težavami se po mnenju predstavnikov lokalne samouprave, turističnih organizacij in lokalnih ponudnikov ti soočajo pri medsebojnem povezovanju in sodelovanju s ciljem uresničevanja konceptov trajnostnega turizma? Kje slednji vidijo vzroke zanje?

1.2 Metode za doseganje ciljev

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu smo z uporabo sekundarnih virov predstavili osnovne pojme in posamezna teoretična izhodišča obravnavane problematike. Uporabljeni sta bili metodi deskripcije in kompilacije s pregledom domače in tuje literature.

V empiričnem delu smo uporabili kvalitativni pristop k raziskovanju. Ta del raziskave temelji na polstrukturiranih intervjujih. Raziskava je vključevala štiri občine v slovenski Istri (Občino Ankaran, Mestno občino Koper, Občino Izola in Občino Piran). Izvedli smo po tri polstrukturirane intervjuje v vsaki občini s predstavnikom občine, turistične organizacije in ponudnikom turističnih storitev – skupno 12 polstrukturiranih intervjujev. To je tudi naš namenski vzorec, saj predpostavljamo, da nam lahko predstavniki teh deležnikov podajo najbolj relevantne odgovore za obravnavani raziskovalni problem. Tako pridobljene podatke smo analizirali s pomočjo metode analize vsebine.

Preverljivost rezultatov raziskave smo omogočili s podrobnim opisom celotnega poteka raziskave, še posebej postopka analize podatkov, v kateri smo ustvarili podlago za interpretacijo in oblikovanje rezultatov, zaključkov raziskave. Zanesljivost zagotavljamo s triangulacijo virov ter z natančnim in celovitim opisovanjem postopka zbiranja, dokumentiranja (sistematično, dosledno označevanje virov) in hrambe podatkov/nosilcev podatkov.

Pri izvedbi raziskave smo upoštevali etična načela raziskovanja, in sicer: prostovoljno sodelovanje, predstaviti namen raziskovanja, navedba izključne resnice pri sporočanju raziskovalnih ugotovitev, soglasje k snemanju intervjuja.

Potek dela je naslednji:

- zvočne posnetke polstrukturiranih intervjujev smo pretipkali v program Microsoft Word. Posnetke smo poslušali vsaj dvakrat, da se res prepričamo, ali smo zajeli vse, kar so udeleženci povedali;
- po zapisih sta sledila kodiranje in opredelitev tematskih sklopov;
- v nadaljevanju smo predstavili analizo izsledkov intervjujev po tematskih sklopih in jih podkrepili s teoretičnimi sekundarnimi viri.

1.3 Omejitve obravnavanega področja

Omejitve raziskave so vsebinske in metodološke.

V teoretičnem delu magistrske naloge predstavlja omejitev razpoložljiva domača in tuja literatura, ki prikazuje številne definicije s področja trajnostnega turizma, na drugi strani pa relativno skromno opisuje odnos med lokalno samoupravo in trajnostnim razvojem turizma. V magistrski nalogi smo se osredotočili na definicije svetovnih in domačih turističnih organizacij.

Vsebinske omejitve v empiričnem delu raziskave lahko predstavlja izrazito subjektivno mnenje udeležencev, še posebej glede predstavnikov lokalne samouprave, ki so lahko tudi politično motivirani.

Metodološke omejitve izhajajo iz narave kvalitativnega raziskovalnega dela, zaradi česar rezultatov raziskave ne bo mogoče posplošiti.

2 TRAJNOSTNI TURIZEM

Mihalič (2006, 87) razlaga, da se pojav koncepta trajnostni turizem začne razvijati ob zahtevah po trajnostnem razvoju, ki je nastal kot posledica globalnih ekoloških problemov. Pri tem se postavlja vprašanje, zakaj je do takega načina razmišljanja o turizmu in okolju prišlo. Spremembe v naravi in življenju ljudi postavljajo turizmu nove izzive. Turizem je vedno in povsod povezan z okoljem, gospodarstvom in družbenim življenjem. Vsi vidiki so zelo pomembni, vendar se moramo zavedati, da narava prenese le določene obremenitve, zato je treba turizem in njegovo ponudbo prilagajati obsegu turistov in potrebam lokalnega prebivalstva (Lobnik 2001, 5).

Pred uvedbo trajnostnega turizma smo imeli predvsem v Evropi zelo izrazit masovni turizem. Mihalič (2006, 87) navaja, da je bil masovni turizem nepraktičen in nesprejemljiv. Prinašal je številne negativne lastnosti in betonska letovišča, ki so predvsem uničevala avtentičen videz narave. Pomembnost trajnostnega razvoja na vseh področjih se je začela z ugotovitvijo, da je treba naravne in kulturne dobrine zaščititi za našo prihodnost. Najprej je bilo to zapisano leta 1987 v Brundtlandovem poročilu, kjer so navedli, da je treba zagotoviti dobrine za prihodnje generacije (The World Commission on Environment and Development 1987, po Laitamaki idr. 2016, 8). Nekateri koncepti trajnostnega turizma so se razvili spontano, drugi pa načrtno.

Dolma Ecotourism (2018) opisuje trajnostni turizem kot nadgradnjo pojma turizem. Turizem je ena najpomembnejših gospodarskih panog na svetu. Ljudje se radi odpovedo vsakodnevni rutini in delu, se odpravijo na potovanje v lokalnem okolju ali dlje. Pri tem so pomembni varčevanje z vodo in energijo, ponovna uporaba in recikliranje odpadkov, zaposlovanje lokalnega prebivalstva v hotelih in ostalih turističnih dejavnostih, podpiranje projektov lokalnih skupnosti in uporaba lokalnih proizvodov. Po drugi strani pa Mihalič (2006, 5) pojasnjuje, da si večina turizem predstavlja kot potovanje za zabavo in da je pojem povezan tudi z gibanjem, obiskovanjem in drugimi aktivnostmi. Turizem je heterogen pojav, zato je težje zajeti celotno vsebino.

Jurinčič (2009, 4) pravi, da je trajnostni turizem odgovor na prehitro razvijajoč masovni turizem, ki se mu zaradi ekonomskih učinkov ne moremo odreči. Lokalna skupnost in turistično gospodarstvo lahko z masovnim turizmom računata na stalni pritok denarnih sredstev. Odprava masovnega turizma torej ni zaželena, prava rešitev je nadzorovan in načrtovan razvoj turistične destinacije. Masovni turizem je primeren za urbanizirana okolja, kjer že obstaja infrastruktura za večje število gostov in obiskovalcev, po drugi strani pa morajo biti nekateri kraji, prav tako tudi občutljivi in redki ekosistemi, zaščiteni. Dodaja, da obstaja vrsta raziskav, ki kažejo, da stopnja sprejemljivosti pri lokalnih prebivalcih pada, predvsem z večanjem števila turistov, zato je treba načrtovati in pristati na to, da se del iztržka nameni za omilitev negativnih vplivov.

2.1 Definicije

O obravnavanem področju obstajajo številne definicije, v nadaljevanju pa je izpostavljenih le nekaj ključnih.

UNWTO (2020) navaja definicijo: »Trajnostni turizem zajema vse vidike trajnostnega razvoja. To so gospodarsko, družbeno in podnebno področje. Je odgovoren turizem, ki spoštuje potrebe okolja, ljudi, lokalnega gospodarstva in obiskovalcev.«

UNEP in WTO (2005, 11) pojasnjujeta trajnostni turizem skozi tri vidike. To so okoljski, družbeni in ekonomski. V okoljskem smislu trajnostni turizem poudarja optimalno izkoriščanje okoljskih virov, ki predstavljajo ključni element pri razvoju turizma, ohranjanju biološke raznovrstnosti in naravne dediščine. Z družbenega vidika je poudarjeno spoštovanje kulture lokalnega prebivalstva, ohranjanje kulturne dediščine in tradicionalnih vrednot ter prispevanje k medkulturni strpnosti. Z ekonomskega vidika je ključno zagotavljanje dobrega dolgoročnega gospodarskega poslovanja, zagotavljanje socialno-ekonomskih koristi vsem deležnikom in s tem prispevati k zmanjšanju revščine.

V Stalnem sekretariatu Alpske konvencije (2013, 13) je zapisano, da Svetovna turistična organizacija Združenih narodov opredeljuje pojem na naslednji način: »Trajnostni turizem v celoti upošteva svoj sedanji in prihodnji gospodarski, družbeni in okoljski vpliv in se ukvarja s potrebami obiskovalcev, industrije, okolja in gostiteljskih skupnosti.« Mnenje Evropske komisije (2007, po Stalni sekretariat Alpske konvencije 2013, 14) je naslednje: »Gre za turizem, ki je izvedljiv tako v gospodarskem kot družbenem smislu in ki ne škoduje okolju in lokalni kulturi.« Evropska komisija (2007, 5–8) je za države članice Evropske unije razvila Evropski sistem kazalnikov turizma, ki izhaja predvsem iz poziva k reševanju družbenih, kulturnih, gospodarskih in okoljskih izzivov.

Kot lahko opazimo, enotnih definicij trajnostnega razvoja turizma ne poznamo. Najbolj uveljavljene na globalni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni so definicije trajnostnega turizma, ki jih opisuje Svetovna turistična organizacija (UNWTO 2020). Med seboj pa so si definicije podobne in zajemajo načela trajnostnega razvoja, uveljavljena na področju turizma. Številni slovenski in tuji avtorji s področja turizma povzemajo razlage trajnostnega turizma v povezavi z masovnim turizmom in prednostmi, ki jih prinaša.

2.2 Oblike in načela

Trajnostni turizem je podobno kot klasični turizem opredeljen s številnimi oblikami. Mihalič (2006) omenja alternativni, mehki, kakovostni, ekološki turizem in ostale modernejše oblike turizma. Poleg mehkega in alternativnega turizma poudarjajo nekateri avtorji še zeleni

turizem kot ekološki turizem, kmečki turizem, lokalni turizem, pravičen turizem ali turizem za vse in odgovorni turizem (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008).

Alternativni turizem se je razvil v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Danes se tako poimenovanje redkeje uporablja in ga povezujejo z vsako obliko turizma, ki je prijazna do okolja in se razlikuje od klasičnega masovnega turizma. Razvil se je zaradi nezadovoljstva z industrijsko družbo. V takratni družbi so bili nezadovoljni s statusom mladi ljudje, ki niso imeli ničesar od zaslužka takratne dobe, zato so se odpravljali na poceni letovanja v Azijo. Tako se je oblikovalo alternativno gibanje in nastali so alternativni turisti. Kot lahko opazimo, pojem v začetku ni bil povezan z ekologijo, ampak je bil alternativa nezaželenemu masovnemu turizmu. Kasneje se je ugotovilo, da je v praksi ta oblika zaradi svoje množičnosti bližje masovnemu turizmu in ni zadovoljila pričakovanj. Če povzamemo, je alternativni turizem želel reševati ekološke probleme samo na strani povpraševanja (Mihalič 2006, 87–90).

Za razliko od alternativnega turizma mehki turizem rešuje ekološke probleme tako na strani ponudbe kot na strani povpraševanja (Mihalič 2006, 90). Mihalič (2006) pojasnjuje, da Mednarodna komisija za varstvo Alp razume pojem kot »promet gostov, ki omogoča medsebojno razumevanje med domačini in turisti, ki ne škoduje kulturnim značilnostim obiskovanih predelov, in ravna s pokrajino čim bolj prizanesljivo«. Kritiki trajnostnega turizma menijo, da je mehki turizem zgolj slogan, ki opozarja na nujnost po spremembah, in je upanje za manj razvite kraje, ki še niso razvili masovnega turizma. Ta oblika turizma skuša čim bolj zmanjšati negativne učinke v socialnem okolju (Mihalič 2006, 90–92). Mehki turizem se oddaljuje od vseh oblik množičnega turizma in spoštuje običaje, tradicijo lokalnega prebivalstva in gospodarsko blaginjo za lokalno skupnost (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 799).

Naslednja oblika je kakovostni turizem, ki je tako ekološko kot ekonomsko sprejemljiv. Takšna oblika turizma zagotavlja kakovost življenja domačinov, dobro počutje gostov, spoštovanje naravnega okolja, gospodarski razvoj in nova delovna mesta. S kakovostnim turizmom se uporabljajo še drugi nazivi, kot so odgovorni turizem, zeleni ali ekološki turizem. Ob boku kakovostnega turizma se postavlja tudi integrirani turizem, ki ima vse njegove značilnosti, pri tem pa poudarja čim manj negativnih vplivov na okolje. Zavzema se za zmanjševanje onesnaževanja vode, zraka in ostalih delov pokrajine (Mihalič 2006, 92–93).

Ekološki turizem opredeljujemo kot obliko turizma, ki je prijazna do okolja in spada pod eno od zvrsti trajnostnega turizma, s tem da se pojma med seboj tudi razlikujeta. Taka oblika turizma se nanaša predvsem na potovanja v okolja, ki varujejo naravo in koristijo lokalnemu prebivalstvu, z namenom da potnik spozna tamkajšnjo naravo. Ključna je izobraževalna funkcija. Za razliko od klasičnega trajnostnega turizma je pri ekološkem turizmu nujna izobraževalna funkcija, odvija se v neokrnjeni naravi in je primernejša za individualne goste oziroma manjše skupine (Mihalič 2006, 107–108). Jugunaru, Jugunaru in Anghel (2008)

dodajajo, da je bil ekološki turizem razvit leta 1983, s poudarkom na turističnem potovanju, ki temelji na znanju in motivaciji. Zeleni turizem je drugi izraz za ekološki turizem, le da nekateri avtorji dodajajo, da si želijo obiskovalci potovanja in spoznavanja redkih rastlinskih in živalskih vrst.

Obstajajo pa še ostale modernejše oblike pojmovanja turizma, ki so povezane z naravo in spadajo pod nove oblike trajnostnega turizma. Novejši in krovni naziv »nature based tourism« poudarja tisto vrsto turizma, ki v svojih turističnih aktivnostih poudarja naravno okolje in privlačnosti. Pri tem je treba poudariti, da sta tehnološki in ekonomski razvoj omogočila lažjo dostopnost krajev, ki so nekoliko oddaljeni in veljajo za neokrnjene. Modernejše vrste turizma so predvsem vezane na izkušnje obiskovalcev v naravnem neokrnjenem okolju. Primeri: potovanja v deževni gozd, občudovanje živalstva in številne ostale aktivnosti (Mihalič 2006, 109–110).

Avanturistični turizem številni zamenjujejo z ekološkim. Taka vrsta turizma pomeni doživeti novo izkušnjo, ki je povezana s kontrolirano nevarnostjo in določenimi izzivi v naravnem okolju. To so številne oblike športnega turizma: gorsko plezanje, dirkanje s čolni, vožnja s kajaki po divjih vodah ali še bolj ekstremno smučanje na Aljaski (Mihalič 2006, 110).

Naslednja oblika je volonterski ali prostovoljni turizem, ki ga številni zamenjujejo s trajnostnim turizmom, ker naj bi prinašal pozitivne učinke, ki jih slednji opredeljuje. Taka vrsta turizma pomeni potovanje v kraje z namenom pomagati ljudem, ki so se znašli v stiski. Primeri so naslednji: pomoč v skupini odvisnikov od drog, materialna pomoč ljudem, učenje jezika ali sodelovanje pri projektih. Prostovoljci sami krijejo stroške prevoza in bivanja, ponekod celo plačajo za sodelovanje pri projektih (Mihalič 2006, 111).

Kmečki turizem se nanaša predvsem na preživljanje počitnic na podeželju s poudarkom na lokalni kulinariki, naravnem okolju in tradiciji lokalnega prebivalstva. V ospredju so običaji, hrana, ki je značilna za neki kraj, ponekod se organizirajo festivali, degustacija hrane. Gostje so nameščeni v kmečki hiši ali drugih poslopih, za katere skrbijo lokalni ponudniki in nudijo različne penzione (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 799).

Turizem lokalne skupnosti ali lokalni turizem je osredotočen na maksimalno vključevanje lokalne skupnosti pri razvoju turistične ponudbe. Lokalno prebivalstvo ima popoln nadzor nad prihodki turizma in ti so namenjeni izboljšanju razmer v lokalni skupnosti. Ponudba turizma lokalne skupnosti je zelo podobna kmečkemu turizmu (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 799–800).

Pravični turizem se nanaša na pravično razporeditev sredstev in prihodkov turizma med lokalnimi deležniki. Primer: postavitve cen turistične ponudbe s posvetovanjem z lokalnim prebivalstvom, usklajevanje ponudbe lokalne samouprave in lokalnega prebivalstva, izboljšanje ekonomskih razmer v lokalnem okolju s sredstvi, ki jih prinaša turizem. Pravični

turizem zajema tudi odnos med prebivalci, turisti in lokalno samoupravo. Ponudniki so lokalni prebivalci, ki izvajajo aktivnosti za goste in so do njih prijazni. Z lokalno samoupravo razvijajo skupne projekte (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 4).

Odgovorni turizem zajema sodelovanje vseh deležnikov v lokalnem okolju. Gre za socialno gibanje s ciljem valorizacije turistične ponudbe v korist lokalne skupnosti in destinacije. Poudarja spoštovanje navad, vrednot lokalnega okolja in ustrezno prerazporeditev prihodkov turizma. Ključno je pravično plačilo lokalnim ponudnikom za izvedeno delo, ki je skladno s številom obiskov na določeni destinaciji. Pomembno je, da se vzpostavijo dialog, solidarnost in medsebojna pomoč med deležniki (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 800–801).

V literaturi s področja trajnostnega turizma lahko opazimo številna načela na področju trajnostnega turizma, ki jih opisujejo organizacije in druge ustanove. Večinoma je poudarek na ekonomski, družbeni in socialni trajnosti.

V nadaljevanju so predstavljena načela od leta 1991 do danes. Nevladna turistična organizacija iz Velike Britanije in Svetovni sklad za naravo sta leta 1991 opredelila naslednja ključna načela trajnostnega turizma (Tourism Concern and World Wide Fund for Nature 1992, po Gupta b. l.):

- ohranjanje in trajnostna uporaba naravnih, kulturnih in družbenih virov, ki zagotavljajo dolgoročno pozitivno poslovanje;
- zmanjšanje in ponovna uporaba odpadkov v drugih storitvenih sektorjih;
- ohranjanje biološke raznovrstnosti, ki ustvarja sožitje med vsemi bitji;
- strateško načrtovanje turizma, ki izvaja presoje vplivov na lokalni in nacionalni ravni;
- povezovanje z ostalimi gospodarskimi dejavnostmi v določenem lokalnem okolju;
- izboljševanje turistične izkušnje z vključenostjo lokalnega prebivalstva pri oblikovanju ponudbe;
- posvetovanje z vsemi deležniki pri razvoju (lokalna samouprava, lokalna skupnost, turistični subjekti, ponudniki, turistične organizacije, organizacije s področja varstva okolja in kulturne dediščine in ostali ključni deležniki);
- izobraževanje vseh deležnikov;
- trženje v organizacijah, ki turistu nudijo vse ključne informacije in vključujejo ponudbo lokalnega okolja;
- razvojni projekti in raziskovanje na področju turizma.

Na osnovi teh načel lahko sklepamo, da trajnostni turizem maksimira pozitivne ter blaži in zmanjšuje negativne učinke. Trajnostna ponudba poudarja avtentičnost naravnega okolja in kulturne dediščine (Tourism Concern and World Wide Fund for Nature 1992, po Gupta b. l.).

Z družbenega vidika veljajo naslednja načela (Jamieson in Noble 2000, 4–6):

- lokalna skupnost ima ključno vlogo pri razvoju turizma in ohranja popoln nadzor;
- za trajnostni turizem je treba ustvariti kodekse in načrte na lokalni in nacionalni ravni;

- potrebno je vzpostavljati programe izobraževanja in usposabljanja za lokalno skupnost.

Drugi avtorji poudarjajo (Zamfir in Corbos 2015, 7–9):

- spoštovanje lokalne skupnosti,
- upoštevanje kakovosti življenja lokalnih prebivalcev,
- vzpostavitev ustreznega odnosa med prebivalci in turisti,
- sodelovanje med različnimi starostnimi generacijami.

Ekonomski načela zajemajo (Zamfir in Corbos 2015, 8):

- nove poslovne priložnosti za višje dohodke,
- ugodno gospodarsko rast na oddaljenih kmetijah oziroma ruralnem okolju,
- investicije v infrastrukturo,
- prodajo lokalnih izdelkov,
- spodbujanje lokalnega gospodarstva in zaposlovanja.

Okoljska načela obsegajo (Zamfir in Corbos 2015, 9):

- spoštovanje naravnega okolja in upoštevanje omejitev,
- zmanjšanje odpadkov,
- promocijo raziskovanja na področju naravnega okolja,
- zaščito naravnega okolja.

Slovenski avtorji s področja turizma enačijo načela trajnostnega turizma večinoma s tremi stebri trajnostnega razvoja, to so: ekonomska trajnost pri vseh poslovnih aktivnostih s poudarkom na uspešnosti, socialna trajnost, ki zahteva enakopravno razporeditev koristi in odpravljanje revščine, in ekološka trajnost, ki se zavzema za učinkovito ravnanje z naravnimi viri. Zagotavljanje trajnosti na področju trajnostnega turizma pomeni iskanje ravnotežja med vsemi tremi trajnostmi (Mihalič 2006, 95–96).

Za razliko od teh načel, ki veljajo še danes, je Svetovna turistična organizacija povzela tri ključna načela pri trajnostnem turizmu (UNWTO 2020):

- optimalna poraba naravnih virov (bistvo je ohranjanje bioloških procesov oziroma neposeganje v biološko raznovrstnost lokalnega okolja),
- spoštovanje kulture in tradicije lokalnega prebivalstva,
- zagotavljanje dolgoročnega gospodarskega poslovanja in pozitivna blaginja za vse deležnike.

Poudarek je na kompromisih in skupnem sodelovanju na vseh treh področjih (okoljskem, gospodarskem in družbenem), pri čemer se zagotovi ustrezno ravnovesje in s tem dolgoročna trajnost (UNWTO 2020).

2.3 Prednosti in slabosti

Clayton (2017) in Mihalič (2006) podajata številne prednosti in slabosti, ki jih prinaša trajnostni turizem. Nekatera dela enačijo trajnostni turizem z zelenim turizmom ali celo s turizmom, kar pa je napačno pojmovanje.

Številne pozitivne prednosti lahko opredelimo s primerjavo različne literature. S kategorijami primerjalnega vrednotenja, kot so električna energija, poraba vode, odpadki, lahko podjetja in organizacije dobijo podatke in s tem sprejmejo ukrepe na vseh treh področjih za ekonomske prihranke in razvoj trajnostne uspešnosti. Na ta način se izboljšujejo notranji procesi (UNEP in WTO 2005, 8).

V nadaljevanju so opredeljene ključne prednosti trajnostnega turizma.

Z okoljskega vidika sta ključnega pomena ohranjanje biološke pestrosti in spodbujanje izobraževanja pri turistih. Turisti na ta način širijo okoljsko ozaveščenost in informacije udeležajo v vsakodnevem življenju (Clayton 2017). Kakovostno naravno okolje je privlačno za turista, kar je tudi eden izmed razlogov za njegovo zaščito. Hkrati je pozitivna prednost tudi ta, da s finančnimi sredstvi turizma ohranjamo okolje ter ščitimo parke in druga ekološka območja (Mihalič 2006, 55). Del finančnih koristi v posameznih državah se vrne okolju. Primeri so: pogozdovanje, skrb za ogrožene živalske in rastlinske vrste. Pomembno je, da z naravnimi viri ravnamo čim bolj trajnostno in učinkovito (Clayton 2017). Ključno je poudariti ekološki menedžment in planiranje, ki s svojimi metodami zmanjšujeta negativne vplive. Pri tem so pomembni ekološka odgovornost, etika in zavest pri posameznikih in organizacijah (Mihalič 2006, 56). Mihalič (2006, 56) navaja, da se ekološka odgovornost »nanaša na odnos posameznikov in organizacij do ekoloških problemov in na njihovo ravnanje, ki je tesno povezano z etično vsebino ravnanja. Vsebuje: ekološko zavest, ekološko ravnanje, ki ga vodi ekološka etika«.

Po nekaterih podatkih turizem vrne lokalnemu prebivalstvu le 20 % celotnega dobička, trajnostni turizem, ki podpira lokalno skupnost, pa 95 %. Poleg dobička pomeni dodatno zaposlitev lokalnih prebivalcev in razvoj infrastrukture v ruralnem okolju (Mihalič 2006, 47). Primer je Madagaskar, ki promovira trajnostni turizem in želi zmanjšati revščino za 81 % (Clayton 2017). Trajnosten turizem spodbuja zaščito kulturnih destinacij, oživlja običaje, krepi kulturno zavest in s tem bistveno vpliva na promocijo kraja oziroma države. Turizem v svoji osnovi krepi mir. Če so prisotni konflikti, se ljudje ne odločajo za potovanja, zato se z razvojem poveča tudi varnost, kar daje ugodne socialne učinke (Mihalič 2006, 50–52). Pomemben poudarek je na ohranjanju in ne sprejemanju mednarodnih norm, tako da kraj ostane unikaten (Clayton 2017).

Z ekonomskega vidika so pozitivne prednosti predvsem v razvoju infrastrukture, kar je posebej pomembno za ruralno območje, in s svojim razvojem predstavlja pomembno

zaposlitveno funkcijo na nerazvitih območjih. Razvoj pomeni tudi zaslužek lokalnemu okolju in povečanje proračunskih prihodkov (Mihalič 2006, 46–47).

Poleg prednosti obstajajo tudi slabosti trajnostnega turizma. V nadaljevanju navajamo nekaj ključnih slabosti, ki jih prinaša trajnostni turizem.

Turizem prinaša tudi številne slabosti zaradi svojega delovanja. Turisti porabijo od 84 do 2000 litrov vode na dan v določenem kraju, odvisno od dolžine bivanja in drugih dejavnikov. Na golf igriščih, ki presegajo 32.000 m² po celem svetu, porabijo več kot 9,5 milijarde litrov vode na dan za namakanje zelenic. Turizem predstavlja 5 % emisij ogljika, pri čemer 4 % predstavlja prevoz in 1 % nastanitveni sektor, poleg tega so še številni drugi dejavniki, ki negativno vplivajo na naravno in družbeno okolje (World Travel and Tourism Council 2016, 1–4).

Večje število turistov, ki iščejo avtohtono okolje, lahko ogrozi obstoj avtohtone kulture. Domačini so vedno bolj izpostavljeni kulturi turistov in prilagajajo vzorce vedenja, da se čim bolj prilagodijo turistom, saj je to ponekod tudi edini vir zaslužka (Clayton 2017). Mihalič (2006, 50–51) ta vzorec imenuje standardizacija. To pomeni, da se popolnoma prilagodimo potrebam turistov, vse od hrane do storitev in proizvodov, kraj pa na ta način izgubi avtentičnost. Dogodki, predstave, storitve se prilagodijo turistom po njihovem okusu. To imenujemo tudi odrska avtentičnost, ko se ohranijo kulturni običaji, vendar se prilagodijo sodobnemu turistu. Tradicionalna oblačila lahko na primer dobijo novo barvo in se taka prodajajo. Avtohtona kultura se lahko tudi skomercializira, pri čemer se spremenijo oziroma se ne spoštujejo tradicionalne vrednote in religiozne zapovedi (Mihalič 2006, 50–51).

Ponekod je turizem edina dejavnost za preživetje prebivalstva, to je zelo značilno za severno in južno Afriko, kjer se zaradi obsežne gradnje nastanitvenih objektov domačini selijo iz svojih domačih krajev (Clayton 2017). Mihalič (2006, 53–54) izpostavlja socialni vidik in odnos domačinov do novega življenjskega sloga oziroma poudarja občutek manjvrednosti ali celo sovraštva do turistov, ker oni imajo nekaj, kar domačini nimajo, ali obratno. Prihaja lahko tudi do nezadovoljstva domačinov do tradicionalnega načina življenja in s tem opuščanja dejavnosti. Poveča se lahko tudi stopnja kriminala, prostitucije in drog v želji, da bi lokalni prebivalci živeli podobno kot obiskovalci. Izpostavljene so predvsem muslimanske dežele in njihovi običaji. V teh deželah veljajo stroga pravila glede obnašanja in oblačenja žensk, obiskovalci in turisti pa velikokrat ne upoštevajo teh običajev ali jih ne poznajo. Primeri so kratke hlače, kopalke, pitje alkohola na javnih mestih, kar je značilno za zahodne kulture. To lahko zelo negativno vpliva na lokalno prebivalstvo in lahko se vzbudi odpor do turistov, saj je to za domačine neprijetno ali celo pride do napetosti znotraj družin in lokalne skupnosti.

Degradacija ekosistemov – trajnostni turizem v svoji osnovi skrbi za okolje, lahko pa se pokažejo negativne lastnosti. Ponekod vodijo turiste v neokrnjene ekosisteme in s tem

povzročijo trajno škodo. Zaradi prestrašenosti živalskih vrst se lahko spremeni vzorec vedenja med živalmi, kot so vzorec lova na plenilce, erozija tal in s tem izguba habitatov. Vse to pa predstavlja stres za neokrnjeno naravo. K sreči so ponekod predstavljena tudi navodila za odhod v neokrnjene dele narave, kot so upoštevanje predpisov in informacije o prostoživečih živalih na določenem območju, zmerna poraba vode in spoštovanje narave (Clayton 2017). Mihalič (2006, 57–61) poudarja še druge negativne vplive, kot so onesnaževanje voda, predvsem zaradi kanalizacije, kakor tudi površinska onesnaženost voda in vedno večja potrošnja. Številna prevozna sredstva povzročajo hrup in onesnažujejo zrak, predvsem v deželah, kjer ni urejen javni promet. Nova moderna gradnja objektov, ki ni v skladu z avtohtonim naravnim okoljem, povzroča onesnaženost, predvsem pa vizualno degradacijo. Večje število turistov predstavlja večje število odpadkov in problematiko glede neustreznega odlaganja. Zaradi vseh naštetih dejavnikov se izgublja naravna pokrajina (nastajajo plaže, novi objekti), uničujejo se rastline in izumirajo živali (teptanje flore, uničevanje kmetijskih površin ...), nastaja škoda zaradi degradacije naravnih in kulturnih znamenitosti, prav tako pa zaradi prevelike koncentracije turistov (zastoji na cesti, prenatrpanost plaž, smučišč ...) (Mihalič 2006, 57–61).

Gradnja in trženjska strategija – trajnostni turizem, zeleni turizem in ostale oblike so na svetovni ravni zrasle na 25 %. Številne organizacije se oglašujejo kot trajnostne, pri čemer pa ne upoštevajo načela trajnosti, kot so zmerna poraba elektrike, vode in ravnanje z odpadki (Clayton 2017). Mihalič (2006, 49–50) poudarja, da poleg neustrezne trženjske strategije, ki spada pod ekonomski okvir, poznamo še druge slabosti. Sem uvrščamo odtekanje denarja, kar je najbolj značilno za države v razvoju, ki jih pesti korupcija (odtekanje iz naslova turizma), relativno visoke stroške infrastrukture in delovne sile (pogosta praksa je najemanje kreditov in drugih posojil organizacij in posameznikov) ter inflacijski učinek, ki se odrazi v povišanih cenah blaga zaradi dodatnega povpraševanja, s tem da te cene bremenijo tudi lokalno prebivalstvo. V ekonomskem smislu je slabost tudi vizija za razvoj kraja zgolj v turizmu. Primer so Maldivi, kjer je 83 % delovne sile zaposlene v turizmu. Če pride do naravne ali druge katastrofe, bi to pomenilo resne težave za lokalno prebivalstvo. V naprednih državah pa se pogosto srečujemo s problemom sezonskosti. To je značilno tudi za Slovenijo, vendar se stanje izboljšuje. Ne glede na to se v obalnih krajih še vedno srečujemo s polno zasedenostjo v poletnih mesecih, pozimi pa turistov skorajda ni (Mihalič 2006, 49–50).

Počuča (2010, po STO 2010, 58–59) izpostavlja številne prednosti in slabosti trajnostnega turizma v Sloveniji. Med prednosti štejemo predvsem bogato in ohranjeno naravno in kulturno dediščino, kar je rezultat bogate krajinske pestrosti naše države. Zgodba o zeleni in trajnostni Sloveniji se je začela z znamko I feel Slovenia, ki uresničuje vizijo turistične Slovenije in vse elemente trajnosti, kot so zadovoljni turist, kakovost okolja in življenja lokalnega prebivalstva, zmanjševanje emisij, enakomeren gospodarski razvoj vseh delov Slovenije in še bi lahko naštevali. Poleg okoljskih in družbenih vidikov pristopi in instrumenti na tem področju kažejo zmanjšanje stroškov poslovanja in ozaveščanje na področju

podnebnih sprememb. Dodatni razvoj na obravnavanem področju bomo dosegli s povezovanjem s strokovnjaki in ostalimi panogami, saj je potovanje v bližnje destinacije in iskanje avtentičnega okolja nova tržna niša.

Slabosti slovenskega trajnostnega turizma so neurejen javni prevoz, neustrezno ukrepanje trajnostnega menedžmenta, premalo pridelane ekološke hrane, velik izpust CO₂ na prebivalca, premalo medresorskega povezovanja za zagotavljanje pogojev in še bi lahko naštevali. Problem oziroma nevarnosti za slovenski in svetovni turizem so podnebne spremembe, »green-washing«¹ in nevarnost, da posamezna dežela ne bo na svetovnem trgu opažena kot zelena destinacija (Počuča 2010, po STO 2010, 59).

2.4 Trajnostni turizem v Sloveniji

V Republiki Sloveniji ureja turizem Zakon o spodbujanju turizma. Skozi leta se je zakon spreminjal. Ključne točke so skrb za področja, vezana na turizem na nacionalni ravni in na turističnem območju. Določa organiziranost, razvoj, izvajanje turistične politike, načrtovanje in sredstva, namenjena turizmu (ZSRT-1, Uradni list RS, št. 13/18).

V nadaljevanju predstavljamo razvoj turizma v Sloveniji v obdobju 1995–2018 in strategije razvoja do leta 2025.

Slovenija je prvič opredelila načrt razvoja turizma leta 1995 v okviru Resolucije o strateških ciljih na področju turizma, ki določa predvsem valorizacijo naravnih in kulturnih privlačnosti (Uradni list RS, št. 7/95, po Gomezelj Omrzel 2006, 34–39). Strategijo slovenskega turizma 2002–2006 je Vlada Republike Slovenije sprejela leta 2002 in jo kasneje vključila v 53. člen Zakona o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT-1, Uradni list RS, št. 13/18).

Počuča (2010, po STO 2010, 58–62) pojasni, da so se na osnovi dokumentov, ki so zajemali predvsem finančne koristi s področja turizma, od leta 2008, po začetku gospodarske krize, začela resna vlaganja v trajnostno ponudbo turizma. Podnebne spremembe, nove ponudbe in nove privlačnosti so dejstva, zaradi katerih so se začele spreminjati vrednote in vedenje turistov. Z začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe (Uradni list EU, št. 2007/C 306/01) je Evropska unija pridobila pristojnosti na področju turizma in s tem se je tudi Slovenija, kakor tudi druge članice Evropske unije, zavezala k razvoju trajnostnega turizma. Na osnovi teh pristojnosti je leta 2010 Evropska unija objavila Nov politični okvir za turizem v Evropi, dokument, ki opredeljuje štiri področja, med katerimi je tudi trajnostni turizem (Evropska

¹ S turističnega vidika je to postopek dajanja lažnega vtisa oziroma napačnih in zavajajočih informacij turistom na strani ponudnikov. Če trdimo, da je izdelek iz naravnih materialov, energijsko varčen in okolju prijazen, še ne pomeni, da to tudi drži. Včasih so te informacije le delno pravilne, lahko pa so celo napačne. Besedna zveza »green-washing« se je prvič uporabila v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, ko je ena izmed hotelskih industrij v sobe postavila obvestila, da prosijo goste, naj ponovno uporabijo brisače in s tem rešijo okolje, hotelirji pa so imeli nižje stroške pranja (Kenton 2020).

komisija 2010). Trajnostni turizem opredeljuje tudi Ministrstvo za gospodarski razvoj v Zakonu o spodbujanju razvoja turizma v vseh svojih načrtih in usmeritvah (ZSRT-1, Uradni list RS, št. 13/18).

Slovenija od leta 2011 pa vse do letošnjega leta (2020) beleži izjemne rezultate na področju turizma (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 7). Tuji gostje torej prepoznavajo Slovenijo kot deželo z neokrnjeno naravo, ki je hkrati zelena in urejena. Zelena podoba države je hkrati tudi razlog za potovanja in iskanje destinacij (Počuča 2010, po STO 2010, 62–63).

V Sloveniji vsako leto beležimo več priznanj s področja trajnostnega turizma in uživamo prednosti, ki jih ta prinaša. Slovenska turistična organizacija (2017) tako opredeljuje naslednje prednosti:

- delež učinka turizma v BDP je bil leta 2015 3,6-odstoten;
- turizem je leta 2016 prispeval okvirno 32.500 delovnih mest;
- v letu 2015 je prvič po kriznem času slovenski turizem dosegel 11.653.764 ustvarjenih nočitev in 4.373.878 prihodov.

Slovenski turizem je sezonsko naravnani in geografsko koncentriran. Ravno sezonskost predstavlja še vedno problem na celotni ravni turističnega sektorja. Največ nočitev, obiskov in prihodkov se beleži v poletnih mesecih, to so junij, julij in avgust. V obdobju 2010–2015 je bilo v povprečju 33 % vseh nočitev ustvarjenih ravno v omenjenih mesecih. Število turistov je bilo leta 2015 3.927.530 in ti so ustvarili 10.341.699 nočitev. V Sloveniji smo istega leta imeli na razpolago 126.809 ležišč, okvirno 46.000 oseb pa je bilo zaposlenih v gostinstvu (Statistični urad Republike Slovenije 2016).

V letu 2018, po zadnjih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2020), smo zabeležili 5.933.266 prihodov turistov, od tega 1.508.128 domačih in 4.425.139 tujih, kar nakazuje, da se število prihodov turistov zvišuje. Skupno so turisti ustvarili 15.694.705 nočitev.

Strateška vizija slovenskega turizma je opredeljena predvsem s trajnostjo, to pomeni naslednje: »Slovenija je globalna zelena butična destinacija za zahtevnega obiskovalca, ki išče raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi« (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 28). Vizijo sestavljajo elementi, kot so zelena butična, ki pomeni poudarek na zeleni Sloveniji, globalna, ki poudarja visoko tržno znamko, zahtevni obiskovalec pa je turist z »okusom« in tak, ki išče drugačno ponudbo od običajne. Ključno je poudariti, da sodobni turist želi predvsem mir, osebne koristi in aktivna doživetja (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 28–29).

V zadnjih letih ni prišlo do bistvenih sprememb na področju posodabljanja vrednosti v turizmu. Strateška vprašanja in okvirji so še vedno v domeni Vlade Republike Slovenije. V

nadaljevanju so predstavljena ključna področja za model trajnostne rasti slovenskega turizma od leta 2021 do 2025 (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 31–33):

- konkurenčnost: Slovenija in sosednje države so večstranske in združujejo sredozemske, alpske in panonske geografske znamke. V sosednjih državah so zaradi tega razvili predvsem masovni turizem. V tem primeru je Slovenija v prednosti, kajti vsa geografska območja so približno enako oddaljena od središča Slovenije, ki je Ljubljana. Konkurenčna prednost Slovenije bo v vzpostavitvi visoke vrednosti na celotnem ozemlju;
- varstvo okolja: številne kulturne in naravne danosti Slovenije omogočajo konkurenčno prednost. Pri tem je treba upoštevati neokrnjenost narave kot ključne avtentične prednosti in hkrati poskrbeti, da ne bi prišlo do degradacije okolja, hkrati pa je treba zagotoviti trajnostno rabo naravnih in kulturnih virov. Celovita ponudba omogoča razvoj Slovenije kot zelene in zdrave destinacije;
- tržna znamka in produkti: gradnja tržne znamke Slovenije s pomočjo izkušenj in zgodb, ki jih prinaša zelena Slovenija, za boljše izpolnjevanje pričakovanj turistov in drugih obiskovalcev Slovenije. Makro destinacije Slovenije že imajo svoje produkte, ki jih uspešno razvijajo;
- destinacije in podjetja: prihodnji razvoj je ključen na področju vlaganj v vodilne in druge destinacije za izvedbo izkušnje butičnega turizma, ki je v skladu s turistično vizijo. Slovenija ima pet ključnih destinacij (Piran, Ljubljana, Bled, Brežice in Kranjska Gora). Deset destinacij se še vedno razvija, vendar je treba določiti regionalno in lokalno rabo zemljišč. Podjetja, ki delujejo v okviru turistične destinacije, se morajo uskladiti in imeti trajnostno poslovno vizijo. Načrt je v spodbujanju novonastalih podjetij in ostalih deležnikov na različnih področjih turistične verige, ki prinašajo lokalni pridih;
- zaposleni: visoka dodana vrednost turističnih produktov zahteva tudi visokoizobraženega zaposlenega. Izboljšati bo treba izobraževalni sistem z ukrepi, ki bodo zagotavljali znanje in spretnosti. To velja za javni in zasebni sektor. S tem bomo pridobili visokokakovostno in izobraženo delovno silo;
- upravljanje turizma in zakonodaja: sistem upravljanja turizma bo v prihodnosti usmerjen v povezovanje in spodbujanje inovativnosti med deležniki. Za doseg vseh ključnih ciljev bo potrebna osredotočenost na zakonodajne prilagoditve, ki zajemajo trg dela, nastanitve, področje gostinstva, primerno davčno okolje in številne ostale. Če bodo spremembe hitre, bo hitrejši tudi proces razvoja trajnostnega turizma;
- naložbe: soočamo se z izzivi za pridobitev sredstev za obnovo nastanitvenih kapacitet, gradnjo novih infrastruktur in turističnih znamenitosti. Naložbe so predvsem predvidene za obnovo hotelskih kapacitet in gradnjo novih. Pri tem je treba poskrbeti tudi za varstvo naravne in kulturne dediščine in pridobiti nove vlagatelje. Naložbe so predvidene v okviru marketinga zgodb Slovenije kot butične dežele.

Slovenijo opredeljujejo štiri makrodestinacije z nosilnimi in sekundarnimi produkti, in sicer mediteranska Slovenija, alpska, termalno-panonska in osrednjeslovenska z Ljubljano. Ponudba zajema poslovna srečanja, doživetja v naravi, gastronomijo, sonce in morje, kulturo

in prireditve, športni turizem in infrastrukturo za športne priprave, prav tako pa je ključni turizem na podeželju (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 37–48).

Prihodnost Slovenije je v trajnostnem turizmu. Pogosto se nam je že zgodilo, da strategije niso dosegale ciljev, zato je potrebno spremljanje uresničevanja Strategije trajnostne rasti slovenskega turizma s pomočjo akcijskega načrta, ki zajema politiko, cilje, kazalnike, vire, pristojne za spremljanje, partnerje pri izvajanju spremljanja in terminske načrte izvajanja aktivnosti (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 81).

2.5 Trajnostni turizem v slovenski Istri

Za Slovenijo sta morje in obalni predel ključnega pomena tako v turističnem kot naravnem in gospodarskem smislu. Zaradi vseh teh dejavnosti obalni predel ogrožajo emisije in degradacija okolja. Spremembe v obalnem turizmu se hitro kažejo, predvsem v težnji po varovanju okolja in novih avtentičnih ponudbah, ki poudarjajo neokrnjeno naravo, saj je zanemarjanje narave škodljivo in lahko vodi v propad (Sotlar in Korva 2001, 65). Jurinčič (2009, 43) opisuje predel slovenske Istre, ki zajema Mestno občino Koper, Občino Izola, Občino Piran in Občino Ankaran. Slovenska obala ima številne konkurenčne prednosti pred ostalimi deli Slovenije. To so predvsem prstoživeče rastline in živali, klifi, gričevje in ravnine, ki segajo do obale. Regija je na številnih dokumentih in projektih visoko ocenjena.

Jurinčič (2009, 43–47) omenja začetke zdraviliškega turizma ob slovenski obali, ki segajo v leto 1300, ko so z morsko vodo zdravili razne revmatske bolezni. Leta 1857 je prvič omenjeno kopalnišče v Izoli. Hotel Palace je bil v Portorožu zgrajen leta 1912 in je v obdobju pred prvo svetovno vojno veljal za enega najbolj prestižnih hotelov. Leta 1939 je bila prvič asfaltirana cesta, ki je povezovala Koper in Trst, kar je omogočilo nadaljnji razvoj. Po letu 1954 so na osnovi državnih ukrepov ponovno obudili kopalni turizem. Sledil je razvoj masovnega turizma od 1970 do 1985 z izgradnjo številnih hotelov v takratni skupni državi in zrejša faza razvoja do leta 1990, ko so nastanitvene zmogljivosti dosegale polne zasedenosti in so prvič bili soočeni s pomanjkanjem pitne vode. Od osamosvojitve do leta 2003 je potekalo obdobje prenove obalnega turizma. Predvsem zaradi večanja obstoječih sob in novih kategorizacij se je število sob zmanjševalo. Nove naložbe so bile usmerjene v turistično infrastrukturo, ki so jo zahtevali sodobni turisti. Nastali so centri dobrega počutja, kongresne dvorane, bazeni in ostali prostori.

V preglednici 1 je prikazan trend povečanja števila prihodov turistov, prenočitev in ležišč v obmorskih občinah.

Preglednica 1: Prihodi in prenočitve

Leto	Št. ležišč	Št. prihodov	Št. prenočitev
2008	24.912	612.637	2.155.631
2015	24.877	660.406	2.163.103
2018	31.494	929.472	3.011.245

Vir: Statistični urad Republike Slovenije 2020

Kot lahko razberemo iz preglednice 1, je od leta 2008 do 2018 naraščalo število razpoložljivih ležišč, prihodov in prenočitev gostov. Največja razlika med številom ležišč je od leta 2015 do 2018, ko se je kapaciteta povečala za dodatnih 6.617 ležišč. Število prihodov turistov se je iz leta v leto zviševalo in je bilo v letu 2018 za 269.066 višje kot v letu 2015. Skladno z večjim številom prihodov je tudi rasla številka nočitev, zlasti v primerjavi med letoma 2018 in 2015. Tako smo leta 2018 zabeležili 848.142 več nočitev v obmorskih občinah kot leta 2015. To kaže na to, da se obmorski turizem razvija zelo hitro, zato je nujno prilagoditi ponudbo, da bo ta čim bolj trajnostna.

Turistično združenje Portorož (2018, 27–35) zajema številne produkte za hitrejši razvoj in doseganje celoletnega delovanja. Ti produkti so sonce in morje (plaže, aktivnosti za spremljanje zadovoljstva, prometna strategija, nadgradnja informacijskih sistemov, trženje ...), kultura in dediščina (razstave, obnove spomenikov, destinacijski spominki, različni projekti ...), zdravje in dobro počutje (termalni hoteli, prenova hotelov, medicinski turizem ...), poslovna srečanja (mobilna oprema za dogodke, trženje destinacij za kongrese, raziskave, analize konkurence na obravnavanem področju), gastronomija (izobraževanje kuharjev in strežnega osebja, kulinarčni proizvodi, prenova restavracij ...), narava in prostor (informacijski centri, trženje turističnih produktov, kot je Doživi Strunjan ...), zabava (prireditve med letom, igralniška ponudba ...), športni turizem (kolesarske poti, razvoj novih produktov, promocija s pomočjo vrhunskih športnikov lokalnega okolja ...). Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2017, 40) opisuje podobne produkte, kjer poleg prej naštetih elementov poudarjajo celoletni produkt zdravja in dobrega počutja v kombinaciji z alpsko kulinariko. Jurinčič (2009, 76–105) pa opisuje tudi naslednje značilnosti: submediteransko podnebje, ki omogoča razvoj turizma skozi celo leto, obalo in zaščitena področja, kot so Strunjan, Sečoveljske soline in Debeli rtič, številne naravne vrednote, bogato kulturno dediščino, oživljanje starih vaških jeder, razvoj in ureditev pešpoti, potapljanje in opazovanje morskega dna, poudarek na navtičnem turizmu, naravoslovje in uveljavitev turizma na kmetiji, ki omogoča razvoj podeželja.

Na osnovi ugotovitev ključnih produktov lahko opazimo, da ima slovenska Istra še veliko potencialov za razvoj trajnostnega turizma, predvsem v zaledju. Tipične trajnostne kvalifikacije zaledja slovenske Istre so mediteranska pokrajina, naravne in kulturne vrednote, prijazni domačini in istrska kulinarika. Z načrtom in razvojem produktov v okolici Obale bi lahko pridobili razvoj trajnostnega turizma in infrastrukture (Jurinčič 2009, 105).

Trajnostni turizem v slovenski Istri se mora razviti na osnovi obstoječega stanja in usmeritev, in sicer je potrebno naslednje (Jurinčič 2009, 110):

- omejitev dejavnikov razvoja,
- načrtovanje razvoja z vsemi deležniki,
- enakomeren razvoj obalnega predela in zaledja,
- upravljanje zavarovanih območij, kot so krajinski parki in ostale naravne vrednote, krepitev in varovanje naravne dediščine pred negativnimi vplivi (degradacija ...),
- zmanjšanje porabe vode, energije in odpadkov,
- razvoj celoletnega turizma, saj ima slovenska Istra vse danosti,
- razvoj turizma na podeželju,
- povezovanje vseh turističnih ponudnikov v lokalni samoupravi,
- skupni celoviti turistični proizvodi in
- povezava ponudbe med Istro in Italijo (do Benetk).

Jurinčič (2009, 110–111) navaja, da trajnostni turizem v slovenski Istri zahteva usklajevanje različnih interesov deležnikov in vidikov razvoja. Trajnostni razvoj na področju turizma ima boljše ekonomske učinke dolgoročno in je edini pravi scenarij za nadaljnji razvoj na področju slovenske Istre. Pomembno je zavedanje, da se trajnostni razvoj turizma ne bo mogel enakomerno uresničiti na vseh področjih, vendar bomo lahko za celotno regijo imeli trajnostni koncept razvoja turizma, ki ga bomo lahko tržili na vseh mednarodnih ravneh. Portorož se bo razvijal turistično ob upoštevanju svoje nosilne zmogljivosti, Debeli rtič in Strunjan bosta skrbela za novo ponudbo z okoljevarstveno vsebino, podeželje pa bo dobilo nove turiste na osnovi naravne in kulturne dediščine in bogate kulinarike.

Ukrepi za trajnostni turizem v slovenski Istri zajemajo objekte, turistično infrastrukturo, splošno infrastrukturo in turistično ponudbo (Jurinčič 2009, 113–119).

Jurinčič (2009, 113–114) pojasnjuje, da so objekti večinoma preblizu morja, preveliki in zasedeni zgolj v času glavne turistične sezone. Tako gostinski obrati kot hoteli in apartmajska naselja so večinoma zgrajeni po lastni presoji lastnikov brez upoštevanja značilnosti območja slovenske Istre. Trajnostni turizem tako predvideva ukrepe, da se hoteli in ostali nastanitveni objekti gradijo v zaledju, pri tem pa se ne uporabljajo razni toksični in drugi materiali, ki so neprijazni do okolja. Predvideva se opredelitev območij, kjer je še mogoče graditi in kje bi lahko že posegali v naravno okolje, določanje namembnosti in prostorsko usmerjanje turističnih obratov.

Jurinčič (2009, 114–115) poudarja, da je turistične infrastrukture na območju slovenske Istre premalo. V nadaljevanju opredeli slabosti, kot so zastarela infrastruktura, malo pokritih športnih površin in premajhne kapacitete za kulturne dejavnosti. Sedanji zabaviščni centri so preblizu nastanitvenih kapacitet in ni enotnega informacijskega sistema na področju celotne turistične infrastrukture. Trajnostni razvoj predvideva jasno ločitev med tržno in javno uporabo športnih površin, gradnjo zaprtih športnih objektov, kjer je to še mogoče, vzpostavitev enotne signalizacije v slovenski Istri in enotnega informacijskega sistema.

Splošna infrastruktura je še vedno slabo urejena. Po predstavitvi Jurinčiča (2009, 115–117) so to naslednja področja: energija, voda, odpadki, odpadne vode, cestni, železniški, letalski, javni in morski promet, kolesarske steze in parkirišča. Sedanje stanje je nekoliko boljše, kljub temu pa beležimo še vedno premajhno uporabo sončne energije, ogrevanje hotelov je urejeno individualno, ponekod ni še vzpostavljeno ločeno zbiranje odpadkov, blizu nastanitvenih obratov je hrupno zaradi prometa, ni hitrih vlakov, morski promet ni razvit, zelo slabo je urejen javni promet med obmorskimi mesti in zaledjem, kolesarske poti so neurejene in neopremljene, zato se večina odloča za uporabo lastnega vozila, kar vpliva na pomanjkanje parkirišč. Rešitve, ki so jih ponekod že izpeljali oziroma jih je treba nadgraditi, so večja uporaba obnovljivih virov, izvajanje nadzora nad ogrevanjem, zmanjšanje porabe vode in spodbujanje uporabe reciklirane vode, uvedba ločenega zbiranja odpadkov na celotnem področju, umik prometa iz turističnih središč, tranzit za hrvaško Istro je treba urediti s hitro cesto do mejnega prehoda, poudariti težnjo po pomembnosti izgradnje hitre železnice, vzpostavitev morskega potniškega prometa, izgradnja garažnih hiš na obrobjih mestnih jeder in še številne ostale rešitve (Jurinčič 2009, 115–117).

Jurinčič (2009, 117–118) opredeljuje turistično ponudbo v slovenski Istri zelo sezonsko, zato je večina nastanitvenih objektov od novembra do aprila zelo slabo zasedenih. V nastanitvenih obratih in drugih turističnih središčih se soočamo s prenizko stopnjo izobrazbe vodilnih kadrov, premajhno vključenostjo vseh zaposlenih pri uveljavljanju turistične ponudbe in pomanjkanjem delavcev, predvsem v gostinstvu. Po njegovem mnenju so ukrepi, ki bi morali biti nujno sprejeti, podaljšanje sezone na celo leto, novi turistični proizvodi, izobraževanje kadrov, ekološko naravnani proizvodi, obveščanje gostov in zaposlenih o možnosti zmanjševanja negativnih vplivov na okolje, kot so zmerna poraba vode, odpadki in številni ostali ukrepi.

3 LOKALNA SAMOUPRAVA IN TRAJNOSTNI TURIZEM

V naslednjem poglavju so predstavljeni pojmi s področja lokalne samouprave in učinki trajnostnega turizma na posamezne deležnike.

3.1 Opredelitev pojmov

V tem poglavju so predstavljeni pojmi s področja lokalne samouprave, ki je povezana z razvojem turizma. Na nacionalni ravni prevzema skrb in smernice za razvoj turizma Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, ki skrbi za slovensko gospodarstvo, njegovo konkurenčnost v tujini, sestavo in sledi novim zahtevam. Sestavljeno je iz vodstva, ki ga predstavljajo minister in državni sekretarji, in direktorotov. Na ministrstvu poznamo direktorat za regionalni razvoj, lesarstvo, razvojna sredstva, notranji trg, za evropske zadeve in mednarodno sodelovanje, podjetništvo in tehnologijo. V okviru ministrstva deluje tudi Direktorat za turizem, kamor spada tudi trajnostni turizem (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2020).

Na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo (2020) deluje Direktorat za turizem, ki ga predstavljajo člani direktorata in vršilec dolžnosti. Osrednje naloge in aktivnosti so usmerjene v zagotavljanje ugodnega poslovnega okolja za trajnostni razvoj turizma. Poleg tega je ključna naloga direktorata sodelovanje z zasebnim sektorjem pri promociji turizma po svetu. Na vsakih pet let se pripravlja tudi strategija razvoja turizma, ki je zadnja leta usmerjena v kakovostni in trajnostni turizem. V strategiji so zajete smernice, predpisi in nove zakonodajne usmeritve. Naloga direktorata je tudi koriščenje evropskih sredstev in sodelovanje v drugih svetovnih organizacijah.

Namen lokalne samouprave je, da lahko vsak posameznik ali družbena skupnost sodeluje pri odločanju o zadevah, ki se tičejo vseh na določenem geografskem območju, pri tem gre za teme, vezane na turizem in njegov trajnostni razvoj. Pojem izhaja iz Evropske listine lokalne samouprave (ETS, Uradni list EU, št. 1985/122, po Grafenauer 2000, 31–35), ki velja za demokratično načelo ureditve sodobne družbe. Na Ministrstvu za javno upravo (2020) so o lokalni samoupravi zapisali naslednje: »Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91) zagotavlja ljudem pravico, da v okviru svoje lokalne skupnosti sami odločajo in urejajo zadeve, ki se tičejo življenja in dela prebivalcev na njihovem območju.« Osnovna enota lokalne samouprave so občine, ki so enakopraven partner državi in jih upravljajo župan, občinski svet in nadzorni odbor (Ministrstvo za javno upravo 2020). S področja zakonodaje veljajo naslednji zakoni: Zakon o lokalni samoupravi (ZLS, Uradni list RS, št. 94/07), Zakon o lokalnih volitvah (ZLV, Uradni list RS, št. 94/07), Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij (ZUODNO, Uradni list RS, št. 108/06) in Zakon o financiranju občin (ZFO-1, Uradni list RS, št. 123/06).

Vsa delovna področja občin so opredeljena v Zakonu o lokalni samoupravi (ZLS, Uradni list RS, št. 94/07). V zvezi s trajnostnim turizmom pa so ključna področja prostorsko načrtovanje, gradnja objektov, družbene dejavnosti in lokalne javne službe varstva okolja. Poleg področij lahko izpostavimo še medobčinsko sodelovanje, ki je zaradi razdrobljenosti občin izjemno značilno za Slovenijo. Tako lahko zasledimo iz dnevnih novic in drugih virov različne projekte, v katere so povezane občine, z namenom doseči trajnostni razvoj za določeno področje (Ministrstvo za javno upravo 2020).

Maravić in Juvan (2010, 196) opredeljujeta pojem deležnik. To so lahko udeleženci, predstavniki organizacij, soustvarjalci in številni ostali. Strateški razvoj turizma bomo lahko v prihodnjih letih opazovali in gradili glede na raziskovanja in opisovanja odnosov med deležniki, ki skrbijo za upravljanje in načrtovanje turizma v lokalni samoupravi. Pomembno je zavedanje, da se turizem dogaja v lokalnem okolju, zato so zelo pomembni odnosi, prav tako pa identifikacija pozitivnih in negativnih učinkov turizma na prebivalce in ostale organizacije. V nadaljevanju dodajata, da sta trajnostni turizem in njegov razvoj odvisna od usklajevanja in sprejemanja ključnih rešitev med javnim sektorjem, v našem primeru občine, in ostalimi deležniki turizma, zato morajo biti na lokalni ravni vključeni vsi.

Po njunem mnenju deležniki in turizem predstavljajo medsebojno povezovanje posameznikov ali družb, ki so s turizmom posredno ali neposredno povezani. To so predstavniki javnega (občine), zasebnega (organizacije) in civilnega (prebivalci) sektorja. Predstavniki so: lokalni prebivalci, lokalna podjetja, mediji, raziskovalci, zavodi za varstvo narave in kulturne dediščine, aktivisti, turisti in načrtovalci destinacije. Deležniki so sestavni del skupnosti, zato je pomembno opazovati odnos med njimi in aktivnosti, ki so neposredno povezane s turizmom (Maravić in Juvan 2010, 197).

Učinki, ki jih prinaša vključevanje deležnikov pri razvoju trajnostnega turizma, so predvsem pozitivni. To se je izkazalo v številnih raziskavah v tujih državah. Maravić in Juvan (2010, 197) sta opredelila naslednje učinke:

- promocija razvoja turizma v določeni občini ali na večjem geografskem območju, ki je odvisno od želje po povezanosti;
- ker so deležniki ustvarjalci določene strategije, se tudi zmanjšujejo možnosti tožb med deležniki in tako se poveča medsebojno zaupanje;
- javnost je informirana o novostih in težavah, kar pomeni, da so tudi vrednote javnosti vključene v proces;
- krepi se legitimnost odločanja;
- poleg novih idej je zaradi večjega števila sodelujočih in večjih kontrol, ki jih slednji izvajajo, stroškovni proces učinkovit.

Vključenost deležnikov v procese odločanja in načrtovanja lahko poteka na različne načine. To so večinoma predstavitve, metodološke dejavnosti, kot so fokusne skupine, javna posvetovanja, ankete, zbiranje pripomb in številne ostale. V praksi lahko deležniki pri razvoju

trajnostnega turizma sodelujejo pri oblikovanju osnutka strategije določene občine in nato podajo še predloge za izboljšave ali pripombe (Maravić in Juvan 2010).

3.2 Vidiki učinkov trajnostnega turizma za posamezne deležnike

V tem podpoglavju sta natančno predstavljena pomen in delovanje lokalnih skupnosti, turističnih organizacij in turističnih ponudnikov, navedeni pa so tudi pozitivni in negativni učinki.

3.2.1 Lokalna skupnost

Andereck in Vogt (2000, 25–27) pravita, da obstaja zavedanje, da se na nacionalni, regionalni in lokalni ravni lokalno okolje razvija počasneje od ostalih mestnih predelov. Vzrok za slabšo razvitost je predvsem pomanjkanje finančnih sredstev za razvoj. Lokalna skupnost in prebivalci so v takih primerih prepuščeni sami sebi. Zaradi izseljevanja mladih v večja urbana naselja so podeželska območja prepuščena lastnemu razvoju. Podobno se dogaja tudi v mestnih središčih, ko ima lokalna skupnost pravico do odločanja in razvoja na področju javnega sektorja in v turističnih mestih tudi do razvoja trajnostnega turizma. Preden pa prebivalci in lokalna skupnost začnejo razvijati turizem, ki si ga želijo in je prijazen do domačinov, je potrebno razumevanje povezanosti lokalnega prebivalstva in turizma. Trajnostni turizem je treba razvijati skladno z idejami in sprejemljivostjo za prebivalce, ki živijo v neki lokalni skupnosti. Brez njihove odobritve in želje po razvoju se turizem ne bo razvijal (Andereck in Vogt 2000, 27). Lokalna skupnost je ključna pri razvoju turizma. Nudi namestitvene kapacitete, gostinske, transportne usluge in drugo. Zaradi vseh teh značilnosti je lokalna skupnost res pomembna in hkrati ključna za razvoj trajnostnega turizma. Prebivalci in skupnost, v katero spadajo, morajo razvijati interno trženje z namenom ustvarjati pristen in ustvarjalen odnos med gostiteljem in gostom. Podobno kot Andereck in Vogt (2000) tudi slovenska avtorica Benčič (2006, 142) poudarja, da brez upoštevanja želj in potreb lokalnega prebivalstva razvoj trajnostnega turizma ni mogoč. Katerikoli projekt na turistični ravni, ki ne vključi lokalnega prebivalstva, je lahko neuspešen, saj odklonilen odnos in nezaupanje vplivata na turistično doživetje. Preden izpeljemo neki projekt, moramo izvesti analizo odnosa lokalnega prebivalstva do turističnega projekta.

Andereck in Vogt (2000, 28) v nadaljevanju opisujeta odnose prebivalcev do turizma, ki so se začeli pojavljati z množičnim razvojem turistične dejavnosti. Najprej so se v šestdesetih letih prejšnjega stoletja razvijale študije in raziskave o pozitivnih učinkih turizma na prebivalce, kasneje o negativnih in v osemdesetih letih prejšnjega stoletja se je oblikoval sistematični pristop, ki je združeval vse učinke. Pogosto so vprašalniki za raziskave vključevali naravne in družbene prednosti okolja, v katerem se razvija turizem, ter druge vplive in stališča. Večina študij je pokazala pozitiven odnos prebivalcev do turizma, saj je to pogosto njihov edini

finančni vir. S tem se je izboljšala kakovost življenja, gradili so se novi parki v urbanih naseljih in spodbujala se je kulturna dejavnost. Poleg pozitivnih vplivov so prebivalci v raznih raziskavah pogosto poudarjali skrb zaradi kriminala, povečanega prometa, težave s parkiranjem, droge in upad morale. S tega vidika lahko sklepamo, da je izjemno pomembno, da so prebivalci vključeni v razvoj turizma in njegovo načrtovanje – vse od turističnega izdelka do drugih storitev (Andereck in Vogt 2000, 28).

Benčič (2006, 142) pojasnjuje, da je delovanje lokalnega prebivalstva v turizmu zasnovano na idejah, interesih in kreativnosti za razvoj turizma v domačem kraju. Te ideje niso motivirane zgolj z dobičkom pri civilnem prebivalstvu, ampak tudi z zadovoljstvom gostov, ki obišejo turistični kraj, ki predstavlja dom lokalnemu prebivalstvu. Za turizem meni, da se razvija kot strateška razvojna usmeritev lokalne skupnosti in občine, ki hkrati pomeni vključevanje in pospešitev razvoja.

Andereck in Vogt (2000, 29–36) opisujeta zanimivo raziskavo, ki so jo izvedli v Združenih državah Amerike v državi Arizona. Raziskava temelji na odnosu prebivalcev do turizma v več lokalnih skupnostih. Postavili so več domnev, med katerimi pa izstopata dve, in sicer: možnosti razvoja turističnih proizvodov se zaradi odnosa do turizma med lokalnimi skupnostmi razlikujejo in razvoj turizma je odvisen od podpore lokalne skupnosti in s tem povezane sprejemljivosti za razvoj turističnih produktov. Vprašalnik, poslan lokalnim skupnostim, je vključeval polodprta vprašanja, vprašanja v obliki obkroževanja in Likertove lestvice. Na osnovi rezultatov so ugotovili, da se skupnosti razlikujejo glede na razvoj turističnih produktov. Nekateri si želijo nove hotele, nastanitvene obrate, drugi bi radi zaščitili obstoječo naravo in parke, tretje pa moti preveč zabave v njihovem okolju. Raziskava se zaključuje s poudarkom o pomembnosti odnosa prebivalcev do turizma, saj je to ključnega pomena za razvoj dejavnosti. Študija poudarja, da je verjetno premalo koristnih informacij, podanih s kvantitativno metodo, saj raziskujemo odnose in bi naslednja študija morala vključevati intervjuje in poglobljena vprašanja.

Podobno kot v Združenih državah Amerike lahko zasledimo številne raziskave o odnosu lokalnega prebivalstva do turizma tudi v Sloveniji. Benčič (2006, 142–145) je v svojem prispevku o pomenu lokalnega prebivalstva pri načrtovanju turizma proučevala odnos do turizma v desetih gorenjskih krajih, ki so nekoliko odmaknjeni od urbanih središč. Raziskava je bila izvedena na vzorcu 300 prebivalcev. Rezultati so bili različni, za razvoj trajnostnega turizma pa je ključen podatek o seznanjenosti lokalnega prebivalstva z lokalno strategijo. Veliko udeležencev je odgovorilo, da s tem niso seznanjeni, bi si pa pri načrtovanju želeli sodelovati. Več kot polovica vprašanih je navedla, da je njihova ponudba slaba oziroma ni dovolj dobro razvita, čeprav imajo številne kulturne in naravne danosti. Iz omenjene raziskave lahko sklepamo, da je deset izbranih turističnih krajev slabo razvitih, saj lokalno prebivalstvo ni dovolj vključeno v razvoj trajnostnega turizma, zato tudi v turizmu ne vidijo prihodnosti in

slednji ni njihova prioriteta dejavnost. Prebivalci menijo, da bi njihove občine morale spodbujati lokalne pobude in interese za razvoj turizma.

Mestna občina Koper (2017, 53–55) opredeljuje v strategiji razvoja, da je občina deležnik, ki ustvarja strategijo razvoja trajnostnega turizma na svojem območju. V okviru razvoja in dajanja pobud ima pomembno vlogo lokalno prebivalstvo. Prebivalci navajajo svoje mnenje o ustvarjanju vizije, vrednot in načel delovanja v domačem kraju. Hkrati večina strategij vključuje projekte in turistične produkte, s katerimi se morajo strinjati tudi predstavniki civilnega sektorja. Domačini s svojo ponudbo in strinjanjem vplivajo na hitrejši in prijaznejši razvoj.

Razvoj trajnostnega turizma ima lahko številne pozitivne učinke na lokalno skupnost, in sicer lahko vpliva na (Moynul in Rahman Zillur 2016, 4):

- nova delovna mesta in s tem službe za lokalno prebivalstvo;
- razvoj infrastrukture, kot so ceste, zdravstveni domovi za oddaljene kraje, šole, zdraviliški centri in ostala infrastruktura;
- višji dohodek in gospodarske koristi za lokalno skupnost;
- več rekreacijskih površin, ki so namenjene prebivalcem in turistom;
- nove poslovne ponudbe in nove izdelke, ki so povezani z lokalno identiteto in dajejo kraju višjo avtentičnost;
- višje cene lokalnih izdelkov;
- interakcijo različnih kultur med lokalnimi prebivalci in turisti;
- izobraževanje lokalnega prebivalstva in kulturni razvoj.

Poleg naštetih učinkov lahko omenimo še izboljševanje ekonomskih in ekoloških razmer, poudarjanje enakopravnosti v razvoju, zagotavljanje visokega zadovoljstva turistov in izboljšanje kakovosti življenja (Gomezelj Omerzel 2006, 21).

Razvoj turizma pa lahko na lokalno skupnost vpliva tudi negativno. Negativni učinki so na primer (Moynul in Rahman Zillur 2016, 4–5):

- hrup zaradi prometa, nočnih zabav in velikega števila turistov,
- promet, predvsem prihod z osebniimi avtomobili,
- onesnaževanje kraja in okolice z odpadki,
- večja poraba vode in energije,
- kriminal, droge in prostitucija,
- višje cene storitev tudi za domačine, kar zmanjšuje njihov življenjski standard,
- neupoštevanje identitete in lokalnega prebivalstva na strani turistov.

Participacija lokalnega prebivalstva pri odločanju je po mnenju številnih avtorjev pozitivna prednost, saj zmanjšuje negativne učinke in pospešuje razvoj pozitivnih. Ključni so, da bodo novi projekti bolj ljudski, uspešni in trajnostni (Mohd, Awand in Samdin 2012, 460–462).

V nekaterih študijah lahko zasledimo, kakšna sta pomen in vloga lokalnega prebivalstva pri ustvarjanju in krepitvi trajnostnega turizma. Za lokalno prebivalstvo velja naslednje (Muganda, Sirima in Marwa Ezra 2013, 59):

- vpleteni so v vse predpise odločanja v okviru svoje lokalne skupnosti;
- mnenja in glas predstavnikov civilnega prebivalstva morajo biti slišani na zasedanjih v lokalnih skupnostih;
- sredstva za razvoj trajnostnega turizma in promocijo lokalnih avtentičnih izdelkov kraja;
- civilno prebivalstvo mora prevzeti vodilno vlogo pri odločanju in strinjanju s projekti in sodelovati z usposobljenimi strokovnjaki pri načrtovanju;
- prebivalci kraja imajo prednost pri zaposlitvi v vseh turističnih poklicih.

Gomezelj Omerzel (2006, 23–24) poudarja, da morata biti javni in civilni sektor vključena v razvoj. Ključna naloga je zagotavljanje javnih dobrin, kot so prevoz, telekomunikacija, pošta, komunala in številne ostale. Če želimo doseči pozitiven razvoj, mora obstajati sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem oziroma med vsemi deležniki.

3.2.2 Turistična organizacija

Cvikl in Alič (2009, 26) razlagata, da na področju turizma delujejo številne turistične organizacije. Mednje lahko štejemo različna podjetja, organizacije in druge predstavnike. Ločimo jih glede na geografsko področje (mednarodne, nacionalne, regionalne in lokalne), organizacije, ki se ukvarjajo s turizmom, in glede na sektor: javne, zasebne in civilne.

V tem podpoglavju so predstavljene ključne mednarodne organizacije in nacionalna organizacija v Sloveniji, izpostavljen pa je tudi pomen lokalnih turističnih organizacij z vidika učinkov na razvoj trajnostnega turizma.

Svetovna turistična organizacija je najpomembnejša turistična organizacija na svetu, ki deluje na področju raziskovanja in izobraževanja in ima sedež v Madridu. Organizacija postavlja standarde na področju trajnostnega turizma, sledi novostim in pripravlja smernice za njegov razvoj (Cvikl in Alič 2009, 26). Naslednja pomembna organizacija, ki združuje strokovnjake s celega sveta, je AIEST. Ustanovljena je bila z namenom izboljšanja svetovne turistične industrije in uvedbe novih trendov na področju razvoja. Svoje rešitve glede problemov, vezanih na turizem, predstavlja v poročilih in na socialnih omrežjih, z namenom pridobiti več mladinskih organizacij (AIEST 2020). Tretja organizacija, ki se ukvarja z gospodarskim razvojem turizma in njegovimi učinki na okolje, je Svetovna organizacija za potovanje in turizem s sedežem v Bruslju. Osredotočena je na ekonomski vidik turizma. Ukvarja se s tem, kako izboljšati dobiček in kolikšen odstotek turizma predstavlja bruto domači proizvod. Ključna prioriteta področja organizacije so varnost in potovanje, odgovori na krizna vprašanja pri poslovanju in trajnostna rast. Smernice za trajnostno rast podjetij po svetu so pomembne pri razvoju in nadgradnji trajnostnega turizma. Trajnostni turizem z ekonomskega

vidika predstavlja šest ključnih področij, ki so okolje, vodstvo podjetij in organizacij, prihodnost na področju zaposlitev in delovanja, nezakonita trgovina, prepovedana trgovina z ljudmi in trajnostna poročila (World Travel and Tourism Council 2016, 1–4).

V Sloveniji deluje na nacionalni ravni Slovenska turistična organizacija, ki je zadolžena za aktivnosti, načrtovanje in sistematični pristop k reševanju izzivov in postavljanju novih smernic pri razvoju turizma v Sloveniji. Slovenska turistična organizacija spremlja naloge in načela Svetovne turistične organizacije in jih poskuša implementirati na ozemlje Republike Slovenije. Skladno z načrtovanjem v svoje strategije vključuje pozitivne učinke trajnostnega turizma in pripravlja rešitve za blažitev negativnih učinkov v sodelovanju z drugimi deležniki. Turističnim ponudnikom in destinacijam pomaga pri promociji na svetovni ravni s predstavitvijo doživetij, potovanj in z opisom Slovenije. Za turistične ponudnike in ostale subjekte pripravlja razpise in izobraževanja s področja trajnostnega turizma in s tem izpolnjuje svoja načela (Slovenska turistična organizacija 2020). Gomezelj Omerzel (2006, 24–24) pojasnjuje, da je nacionalna turistična organizacija potrebna zaradi nadzora poslovnih funkcij, povezovanja in sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem. Nacionalna turistična organizacija prevzema tudi vlogo pri načrtovanju nadaljnjega razvoja in predlaga dopolnitve ali spremembe zakonodaje. Cilj nacionalne turistične organizacije je predstavitev nacionalne države in turističnih subjektov na svetovnem turističnem trgu.

Sodelovanje turističnih organizacij pri razvoju trajnostnega turizma v lokalni samoupravi in na nacionalni ravni prinaša (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2017, 163–170):

- objavljane in participacijo pri objavljanju razpisov s področja trajnostnega turizma in s tem finančno podporo turističnim subjektom pri razvoju;
- zaposlovanje večjega števila posameznikov in strokovnjakov s področja turizma in drugih ved, ki poudarjajo trajnostni razvoj;
- promoviranje avtentičnih krajev Slovenije, kar omogoča razvoj visokokakovostnega turizma;
- na spletnih portalih objavljane nastanitvenih obratov in pomoč turističnim podjetjem pri polnjenju kapacitet;
- sodelovanje pri ustvarjanju slovenske turistične blagovne znamke z elementi trajnosti in skrb za njeno implementacijo v praksi;
- trženje avtentičnih izdelkov, ki so značilni za Slovenijo;
- sodelovanje z ostalimi deležniki iz javnega, zasebnega in civilnega sektorja pri promociji trajnostnega turizma ipd.

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2017, 167–168) opredeljuje lokalne turistične organizacije, ki nudijo vse informacije o turizmu v določenem kraju ali občini. Organizacije so zadolžene za spremljanje novosti na področju turizma, ki jih objavlja Slovenska turistična organizacija, in oblikovanje smernic za prihodnja leta. Mesečno in letno objavljajo rezultate s področja turizma v občini. Lokalnim ponudnikom nudijo pomoč v obliki

izobraževanj s področja trajnosti in novih idej. Poleg izobraževalne funkcije nudijo promocijo lokalnim turističnim ponudnikom na spletnih omrežjih in v svojih turistično-informacijskih centrih.

V določeni občini ali kraju je lahko lokalna turistična organizacija ustanovljena s posebnim sklepom občine. Naloge organizaciji dodelijo občinski organi in večinoma vključujejo izvajanje promocijskih dejavnosti, organiziranje in vodenje prireditev v kraju, projektna dela, nadzor nad turistično takso, sodelovanje s turističnimi ponudniki v kraju in podajanje osnovnih informacij v turistično-informacijskih centrih (Mestna občina Koper 2017, 16–22).

Ključni vidiki promocije trajnostnega turizma, ki jih poudarjajo turistične organizacije, so naslednji (Sofronov 2017, 133):

- spodbujanje trajnostnega turizma zaradi podnebnih sprememb in zmanjševanje negativnih učinkov (ravnanje z vodo, odpadki in erozijo zaradi razvoja),
- spodbujanje tradicionalnih dejavnosti krajev in poudarjanje avtentičnosti,
- večji prihodki za kraje v državah v razvoju (prihodki od turizma se namenijo razvoju kraja in varovanju okolja), nova delovna mesta v turističnih organizacijah na področju raziskovanja in novi prihodki, ki so namenjeni razvoju turizma.

Če želijo turistične organizacije spodbujati trajnostni turizem in doseči pozitivne učinke svojega delovanja, morajo promovirati (Sofronov 2017, 136–138):

- uporabo biorazgradljivih materialov,
- uporabo trajnostnih materialov za gradnjo,
- ustanavljanje parkov z namenom zaščititi naravo in okolico,
- programe za varovanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst,
- v krajih s tropskim podnebjem uporabljati odpadne vode in deževnico ter razmisliti o smotni porabi vode v drugih državah,
- uporabo obnovljivih virov energije,
- spodbujanje javnega prevoza in lokalne kulinarike,
- cene trajnostnih izdelkov, da so le-te prilagojene lokalnemu prebivalstvu in turistom.

Svetovne in nacionalne organizacije s področja turizma pomembno vplivajo na razvoj trajnostnega turizma na vseh področjih njegovega delovanja in sodelujejo pri ključnih vprašanjih za nadaljnji razvoj. Zaradi prehitrega razvoja v prejšnjem stoletju se turistične organizacije posvečajo naslednjim ključnim področjem za blaženje negativnih učinkov (Sofronov 2017, 138–139):

- lokalna skupnost v sodelovanju s predstavniki turističnih organizacij mora ohraniti nadzor nad razvojem in sredstvi, vloženimi v trajnostni turizem;
- nacionalna in lokalna turistična organizacija sta dolžni vzpostaviti kodeks ravnanja v turizmu po smernicah za turistične subjekte in spremljati negativne vplive na turiste in okolje;

- izobraževanje mora potekati na vseh ravneh in subjektih, ki so neposredno in posredno povezani z razvojem.

V svojem delu Sofronov (2017, 138–139) opredeljuje kritična vprašanja, ki zahtevajo odgovore za prihodnost, so povezana z nadaljnjim razvojem in se razlikujejo med razvitimi državami in državami v razvoju. Negativni učinek, ki ga prinaša razvoj, je želja po večjem dobičku. Neupoštevanje smernic turističnih organizacij lahko zaradi večje želje po dobičku ponovno obudi množični turizem, kar negativno vpliva na naravno okolje in prebivalstvo. Ponekod v državah v razvoju je turizem postal glavni vir prihodkov. Svetovna turistična organizacija opozarja, da trajnostnega razvoja države ne bodo dosegale zgolj z razvojem turizma, ampak s sočasnim razvojem ostalih gospodarskih dejavnosti.

3.2.3 Turistični ponudniki

Gams (2013, 18–19) opredeljuje turistične ponudnike kot osebe, podjetja in organizacije, ki so pripravljene prodati turistične dobrine po dani ceni. Ponudniki turističnih storitev se razlikujejo glede na primarno in sekundarno ponudbo. Primarna turistična ponudba zajema predvsem naravne in kulturne danosti okolja, ki jih človek ni ustvaril, vendar se tržijo za namene turističnega gospodarstva in privabljanja turistov. Sekundarna turistična ponudba pa obsega osnovno infrastrukturo (vodo in elektriko), sekundarno infrastrukturo, kot so objekti, hoteli, in superstrukturo. To so razne storitve agencij, animacija, gostinci in ostali ponudniki. Mihalič (2006, 15) navaja, da je ponudba heterogena in ne zajema zgolj hotelirjev in gostincev, ampak tudi ostale dejavnosti, kot so obrt, športni izdelki in ostali.

Ponudniki storitev vplivajo na turistično izkušnjo in razvitost lokalnega turizma v kraju. S svojimi storitvami, turističnimi proizvodi, izdelki in ustvarjanjem turističnih izkušenj ob sodelovanju z ostalimi deležniki vplivajo na večjo vrednost turističnega povpraševanja in izkušnje z vidika turista (Zatori, Smith in Puczko 2018, 112–113).

Turistični ponudniki ustvarjajo izkušnje in doživetja za turiste, ki jih obiščejo. To so lahko hotelirji, agencije ali drugi turistični ponudniki. Na ta način turistični ponudniki promovirajo trajnostne izdelke, trajnostni turizem in vplivajo na lastne prihodke (Zatori, Smith in Puczko 2018, 112–113). V državah v razvoju imajo turistični ponudniki pomembno vlogo pri odpravi revščine. S svojo dejavnostjo vplivajo na lastne prihodke in prihodke drugih ponudnikov v okolici (Strategic guideline document for French Public Aid for Development 2008, 11).

Gorica, Kripa in Zenelaj (2012, 144) razlagajo, da trajnostne strategije in paradigme razvoja pomagajo ponudnikom storitev pri izboljšanju ekonomskega stanja. To uresničujejo s predlogi, kako zmanjševati stroške, pri čemer imajo ključno vlogo stroški poslovanja. Stroški se lahko znižujejo ob dodatnih investicijah in sodelovanju z ostalimi deležniki, ki niso del turistične panoge. Hotelirji si lahko zmanjšujejo stroške energije, vode in ostalih ob

upoštevanju trajnostnih smernic. Primarna dejavnost je ohranjanje profitabilnosti podjetja ali posameznika, zato si velikokrat trajnostnih aktivnosti, ki v začetku zajemajo večji finančni vložek, ne morejo privoščiti, vendar dolgoročno to pomeni dolgoročno dobro poslovanje. Negativen učinek, ki se lahko pojavi v zvezi s poslovanjem in dobičkom, je interes posameznika ali podjetja, ki ne vključuje vizije lokalne skupnosti, ampak ustvarja lastni kapital, ki pa ima lahko negativne posledice na okolje, socialno življenje ljudi in vrednote v kraju.

Cene trajnostnih izdelkov so postavljene glede na zmožnosti segmentov turistov in domačinov v določenem kraju, saj trajnostni turizem ne promovira visokih cen, ampak cene, ki ne bodo lokalnih prebivalcev spravile v revščino. Nacionalne države in lokalni organi pa bi z naložbami v turizem pomagali turističnim ponudnikom pri njihovem poslovanju (Strategic guideline document for French Public Aid for Development 2008, 21).

Creaco in Querini (2003, 14) navajata, da izobraževanje pomembno vpliva na uspešnost razvoja turizma. Na strani obiskovalcev lahko s pomočjo promocije o zdravem načinu življenja in varovanju okolja pripomoremo k zavesti o pomembnosti in posledicah neustreznega ravnanja v času počitnikovanja. Ponudniki se izobražujejo na osnovi organiziranih predavanj, ki jih sklicujejo strokovnjaki, izobraževalne ustanove ali lokalne skupnosti. Na izobraževanju se seznanijo z nevarnostmi nekontroliranega razvoja, degradacije okolja, ki ne bi bila ustrezna niti zanje niti za turiste, z zmanjšanjem kakovosti življenja ob onesnaževanju ipd. Na srečanjih se poudarjajo avtentične lastnosti kraja in proizvodi, ki se uporabljajo za namene trženja.

Nova paradigma dopušča ponudnikom, da z ostalimi deležniki generirajo nove ideje, pripravljajo osnutke strategij in na koncu podajo svoje predloge in mnenja (Maravić in Juvan 2010, 197). Aktivnosti, ki so povezane s turizmom in njegovo trajnostjo, se osredotočajo na ideje o varovanju okolja in prebivalcev, ki živijo s turizmom (Creaco in Querini 2003, 14). Trajnostni turizem je turističnim ponudnikom omogočil številne nove dejavnosti, ki so privlačne in za sodobnega turista tudi zanimive. Osnovni cilj je zasedenost in delo skozi vse leto, zato za posamezni letni čas ponujajo in prilagajajo storitve (Creaco in Querini 2003, 2–5).

Povezovanje in sodelovanje med deležniki pripomore k razvitosti stanja destinacije. S pomočjo metod, kot so sestanki, dialogi in skupne rešitve, se rešujejo vse problematične zadeve, ki vplivajo tudi na socialno in naravno okolje (International Council on Local Environmental Initiatives 1999, 5). Podobnega mnenja so tudi ostali avtorji, ki trdijo, da je zasebni sektor, ki ga predstavljajo ponudniki turizma, pomemben za okolje in ljudi, ki živijo v določenem kraju, zato so dialogi med deležniki za nadaljnji razvoj nujni (Strategic guideline document for French Public Aid for Development 2008, 19).

Razvoj nove tehnologije v povezavi s trajnostnim turizmom omogoča lokalnim ponudnikom lažje poslovanje in spremljanje merljivih rezultatov. Lokalni turistični ponudniki se lahko glede na usmeritve turističnih organizacij promovirajo in optimizirajo svoje poslovanje, da bodo uspešni in učinkoviti. Nove tehnološke rešitve ponujajo možnosti za nadaljnji razvoj na področju trženja, vzdrževanja in ostalih dejavnosti (Lapointe in Guimont 2016, 7–10). Tehnološke rešitve, ki jih prinaša trajnostni turizem, se gradijo na zavesti vseh deležnikov in s tem tudi turističnih ponudnikov, da so dobrine in okolje pomembni pri gradnji razvoja, degradacija in onesnaževanje pa uničujeta pokrajino in zmanjšujeta zmogljivosti za gradnjo turizma (Creaco in Querini 2003, 13–14). Po mnenju Turistične zveze Slovenije (2002, 54) bi moral prenos tehnologije in izkušenj potekati tudi med ponudniki, kjer še niso razvili trajnostnega turizma ali nimajo dovolj finančnih sredstev za novo tehnološko infrastrukturo. S tem namenom bi spodbujali mobilnost, razvoj malih in srednjih podjetij, javno-zasebna partnerstva in marketing.

3.3 Načrtovanje razvoja trajnostnega turizma v lokalni samoupravi

Lokalna samouprava ima v sodobni demokraciji najpomembnejšo vlogo pri razvoju dejavnosti znotraj njenega območja. Avtonomija, demokracija in učinkovitost odražajo njeno moč. Trajnostni turizem in njegovo planiranje bi lahko opredelili kot učinkovitost lokalne samouprave pri iskanju rešitev za lokalne probleme in ukrepe za nadaljnji razvoj (Lavtar 2007, 5).

Gomezelj Omerzel (2006, 25–26) pojasnjuje, da razvoj trajnostnega turizma izhaja iz pomena strateškega planiranja v lokalni samoupravi in na ravni določene destinacije. Strateški proces označujejo štiri ključne aktivnosti: zastopanje interesov subjektov, izdelava strategije, opredelitev in razvoj turističnih privlačnosti, trženje z uporabo sodobne tehnologije. Pri strateškem načrtovanju je pomembno zavedanje, da je planiranje razvoja vezano na vse gospodarske dejavnosti v določenem kraju, ker bo na ta način plan uresničljiv in usklajen z vsemi deležniki.

Naloge lokalne samouprave, ki jih izvaja z ostalimi deležniki, spadajo v okvir planiranja. Treba je jasno določiti cilje, analizirati konkurenco, izbor in izvajanje strategije. Planiranje je pomembno za maksimiranje pozitivnih učinkov in zmanjšanje negativnih učinkov, ki jih povzroča turizem. Če ne upoštevamo vseh teh procesov, lahko povzročimo negativne učinke v določenem kraju. To se zgodi zaradi zgrešenih ciljev deležnikov, neupoštevanja elementov destinacije in neizvajanja kontrole nad postavljenimi cilji, s čimer je oteženo napovedovanje prihodnosti (Gomezelj Omerzel 2006, 25–27).

Jurinčič (2009, 13–14) opredeljuje planiranje razvoja turizma v lokalni samoupravi s pomočjo vplivov na deležnike. Poleg tega je treba poudariti tudi indikatorje trajnostnega turizma, ki so objektivni in zajemajo merljive metodološke pristope.

V nadaljevanju Jurinčič (2009, 17) predstavlja učinkovito planiranje, ki zajema celotni prostor in pomembne elemente turističnega razvoja. Elementi so del socialnega, kulturnega in ekonomskega okolja ter so pomembni za lokalno prebivalstvo in ciljne skupine turistov. Ti elementi so večinoma turistične atrakcije in aktivnosti, javni promet in druga infrastruktura, nastanitve, organiziranost, predpisi in druge turistične storitve.

Koncept trajnostni turizem zajema celovito planiranje na treh ključnih točkah. To so (Jurinčič 2009, 16):

- celovito razvojno planiranje,
- sektorsko planiranje,
- prostorsko planiranje.

Celovito planiranje zajema celotno gospodarstvo v določeni regiji in ne samo v eni izmed lokalnih samouprav, sektorsko in prostorsko planiranje pa obsega razvoj posamezne dejavnosti, v našem primeru trajnostnega turizma. Uspešnost planiranja bomo zagotovili z opustitvijo starega sloga tekmovanja med turističnim gospodarstvom, zagovorniki okolja in lokalno skupnostjo, tako da bomo dosegli medsebojni usklajen odnos med deležniki (Jurinčič 2009, 16).

Postopek za razvoj trajnostnega turizma v lokalni samoupravi mora potekati po fazah procesa načrtovanja (Jurinčič 2009, 20–21):

- najprej se opravi analiza konkurence in trga ter se izvede medsebojna primerjava;
- v naslednji fazi jasno identificiramo cilje, opišemo naše območje glede na velikost in pozicijo, določimo tudi naše ekološke posebnosti;
- v nadaljevanju se določi kraj, prostor za razvoj turističnih aktivnosti (to so lahko hoteli, apartmaji ali druge nastanitvene zmogljivosti in druge turistične aktivnosti);
- pred začetkom del se opravi natančna analiza izvedljivosti in se določi, ali bo nov projekt izvedljiv ali ne (če ni izvedljiv, se projekt opusti), treba pa je upoštevati vse predloge in mnenje strokovne javnosti;
- ko smo analizirali projekt, je treba opredeliti naprave za izvedbo, odnose z ostalimi lokalnimi samoupravami in regijami ter analizirati okolje in nosilno zmogljivost celotnega območja (pri analizi okolja sta pomembna tudi odnos in povezava v lokalni skupnosti);
- v naslednji stopnji jasno določimo načrt namenske rabe prostora, ki je končni načrt z možnimi alternativami;
- razvojni načrt je treba preveriti z natančnimi socialnimi in ekološkimi presojami (če so opazni negativni vplivi, se načrt prilagodi);
- trajnostni turizem stremi k dolgoročni ekonomski uspešnosti, zato je naslednja faza preverjanje, ali bo projekt z ekonomskega vidika dovolj stabilen in uspešen;
- načrt razvoja projekta je podvržen trem fazam, ki so: izgradnja prve faze, izboljšave za naslednje in na koncu samouresničevanje aktivnosti.

Mohd, Awand in Samdin (2012, 460) opredeljujejo planiranje razvoja trajnostnega turizma kot proces, ki mora predvideti vse učinke, ki bi lahko vplivali na deležnike in okolje v lokalni samoupravi. Iz tega razloga je pomembno, da k načrtovanju pristopijo vsi deležniki, tudi strokovnjaki s področja razvoja. Pomembno je izvajati presoje vplivov na okolje, lokalne prebivalce in turistične ponudnike. Participacija pri planiranju lahko poteka z udeležbo deležnikov, medsebojnim sodelovanjem, izmenjavo mnenj, določitvijo in identifikacijo skupnih ciljev in skupne aktivnosti. Aktivnosti potekajo dlje in jih sklicujejo predstavniki lokalne samouprave v obliki skupnih sestankov ali okroglih miz pri delitvi in izmenjavi mnenj o obravnavanih vsebinah, vezanih na trajnostni turizem. Dialog je pomemben za prenos znanja in sprejetje ključnih odločitev načrtovalcev. Planski model pred začetkom načrtovanja zajema stopnjo komunikacije, kulturni dialog, fleksibilnost deležnikov, zaupanje in odnose.

4 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu naloge so predstavljeni raziskovalna metoda, vzorec, postopek obdelave podatkov in rezultati polstrukturiranih intervjujev.

4.1 Raziskovalna metoda in etična načela

Do leta 2000 je bilo v Sloveniji objavljenih nekaj teoretičnih del, ki so bila povezana s kvalitativnimi metodami. Ob tem je bilo veliko govora o triangulaciji, akcijskem raziskovanju in pomenu za nadaljnja raziskovanja. Velik poudarek je bil na analizi pojmov in nekoliko manj na obdelavi in analizi kvalitativnih podatkov (Adam in Hlebec 2012, 22–23).

Kvalitativna metoda odraža vsakodnevne situacije posameznikov ali skupin. Opredeljuje situacije in ljudi, kako razumejo vsakodnevne dogodke in se nanje odzovejo. Pri celotni situaciji želi raziskovalec pridobiti celoten pogled raziskovalnega problema (Kordeš in Smrdu 2015, 15–17). Kordeš in Smrdu (2015, 27) sta zapisala naslednje: »Kvalitativno raziskovanje je dinamičen proces, ki združuje: probleme, teorije in metode, raziskovalne načrte, strategije in tehnike, zbiranje in analiziranje podatkov.«

Analiza in zbiranje podatkov pri kvalitativni raziskavi se pripravljata na osnovi ustreznih kvalitativnih tehnik, ki so pogojene z raziskovalnim problemom in namenom. S pomočjo analize dobimo odgovore na raziskovalna vprašanja (Roblek 2009, 54).

Poznamo številne metode kvalitativnega raziskovanja: biografsko metodo, konstruktivizem, analizo vsebine, etnografijo, poskusno teorijo, naratologijo, udeleženo spraševanje, fenomenologijo, simbolični intrakcionizem (Kordeš in Smrdu 2015, 27–29). Rezultati magistrske naloge so predstavljeni s pomočjo metode analize vsebine na osnovi vzorcev, ki se pojavljajo v podatkih.

Pri kvalitativnem raziskovanju je pomembno, da določimo vrsto podatkov za opravljanje raziskave, navedemo, na kakšen način bomo pridobili podatke, kakšen bo način njihovega urejanja in analize (Kordeš in Smrdu 2015, 29).

Način pridobivanja podatkov v magistrski nalogi so polstrukturirani intervjuji, ki veljajo za najpogostejšo obliko. Vprašanja v polstrukturiranih intervjujih so pogosto odprtega tipa, ki so vnaprej pripravljena ali so prosta. Z njimi lahko ugotovimo, kako ljudje razumejo posamezne koncepte. Odgovori so pogosto spontani, neposredni in osebni. Kordeš in Smrdu (2015, 40–41) navajata, da pri tem uporabimo analizo vsebine s pomočjo kodiranja in razdelitve v tematske sklope.

Zanesljivost pomeni stabilnost med raziskovalci in metodami. Poznamo številne teste, kako povečati zanesljivost. V našem primeru smo zanesljivost povečali s triangulacijo, ki zajema

več virov podatkov za ustrezno omejitev zaključkov. Poznamo tri vrste triangulacij, in sicer triangulacijo po virih, konceptih in metodah (Kordeš in Smrdu 2015, 72). V nalogi smo se odločili za triangulacijo po virih (skupinah). To pomeni, da smo izvedli eno metodo: intervju s predstavniki treh različnih organizacij na določenem geografskem področju.

Kordeš in Smrdu (2015, 76) obravnavata tudi etiko v kvalitativni raziskavi. To lahko pojasnimo s pristopom med raziskovalcem in intervjuvancem, z vpletenostjo in udeležbo pri raziskavi. Etična načela so prisotna v vseh fazah raziskave in so pomembna za zagotovitev zaupanja med raziskovalcem in raziskovalnim problemom. Že tema magistrske naloge in raziskovalna vprašanja nakazujejo na to, da želimo raziskati tematiko, ki bo izboljšala določene situacije oziroma prikazala nove smernice. V času izvedbe raziskave mora biti vzpostavljeno ustrezno razmerje med raziskovalcem in intervjuvancem. Pri tem imamo v mislih predvsem zaupnost in spoštovanje zasebnosti. Raziskovalec mora podati jasna navodila intervjuvancu in jih upoštevati. V kasnejši fazi analize podatkov se zagotavlja zaupnost pri pisanju transkripcije in pri analizi, jasno pa mora biti tudi opredeljeno, kdo vse ima dostop do pridobljenih podatkov. Pri predstavitvi rezultatov se osredotočamo na ohranjanje zaupnosti.

Poleg etičnih načel o ohranjanju oziroma zagotavljanju zaupnosti in spoštovanju zasebnosti velja omeniti tudi načelo pomoči določeni skupini ali organizacijam pri nadaljnjem razvoju (Kordeš in Smrdu 2015, 77). S slednjim mislimo predvsem na pomoč pri zagotavljanju trajnostnega razvoja na osnovi raziskave in njenih rezultatov ter predstavitev smernic, opredeljenih na osnovi primarnih in sekundarnih virov.

Ponekod lahko najdemo še načela, kot so spoštovanje in upoštevanje zakonodaje, anonimnost, če to želi intervjuvanec, in pravičnost. Pravičnost se dosega z dobesednim prepisom izjave udeleženca, ki predstavlja tudi njegovo osebno mnenje ali strokovno mnenje o danem področju. To hkrati tudi pomeni, da moramo biti pozorni pri oblikovanju naših zaključkov. Treba je prikazati in opisati ustrezno kakovost raziskave. V tem kontekstu moramo poudariti tudi ustrezno shranjevanje zvočnih zapisov udeležencev in zaščititi posameznikovo identiteto (Kordeš in Smrdu 2015, 77–78).

Pred intervjujem mora biti podano jasno soglasje, da je intervjuvanec pripravljen sodelovati v raziskavi. Intervjuvanec je ustrezno seznanjen z raziskavo in gre za osebo, ki je formalno sposobna podati intervju (Kordeš in Smrdu 2015, 77). Zaradi izvedbe raziskave in intervjuvancev, ki so na ključnih funkcijah na področju turizma, v našem primeru ne moremo zagotoviti njihove popolne anonimnosti.

4.2 Opredelitev vzorca

Za raziskavo o vlogi in pomenu lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v slovenski Istri je določen namenski vzorec intervjuvancev. Vzorec smo določili na osnovi

tipičnih predstavnikov naše raziskave. Zorko (2011, 15) v raziskovalnem delu pojasnjuje pomen namenskega vzorca: »Namenski vzorec je vzorec enot, ki izpolnjuje določen pogoj.« Naš pogoj je razumevanje in delo na področju trajnostnega turizma.

Individualne polstrukturirane intervjuje smo izvedli s tremi osebami v štirih občinah slovenske Istre. Izbrali smo ključne predstavnike, ki so nam lahko o vlogi in pomenu lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma povedali največ. Intervjuvali smo predstavnike občin, tamkajšnje predstavnike turističnih organizacij in predstavnike lokalnih turističnih ponudnikov. Pri tem je treba dodati, da v občinah Koper, Izola in Piran deluje turistična organizacija ločeno od občine, v ankaranski občini pa je to združeno.

Udeleženci raziskave so ločeni po treh skupinah: občine, turistične organizacije in lokalni turistični ponudniki – dodane so šifre, ki so uporabljene pri predstavitvi rezultatov.

Predstavniki občin:

- podžupanja občine (šifra: O1),
- podsekretar in pomočnica vodje urada za družbene dejavnosti (šifra: O2),
- višja svetovalka za gospodarske dejavnosti (šifra: O3),
- vodja urada za gospodarstvo in turizem (šifra: O4).

Predstavniki turističnih organizacij:

- višja svetovalka za turizem (šifra: T1),
- vodja turistične organizacije po pooblastilu (šifra: T2),
- direktor turističnega združenja (šifra: T3),
- vodja tržnega komuniciranja, raziskav in analize turističnega združenja (šifra: T4).

Predstavniki lokalne turistične ponudbe:

- direktor turističnega podjetja (šifra: P1),
- lastnica turističnega namestitvenega objekta (šifra: P2),
- direktorica hotela (šifra: P3),
- lastnik hostla (šifra: P4).

Udeleženci raziskave so bili izbrani na osnovi kontaktov po občinah in po zagotovitvi, da predstavniki delujejo na področju turizma. Intervjuji so potekali z odprtimi vprašanji v njihovem delovnem okolju, kjer so udeleženci podajali tudi osebna stališča in predloge. Dva intervjuja smo opravili po telefonu. Za vsak posamezni intervju, ki je trajal 35–50 minut, smo pridobili predhodno soglasje za snemanje in udeležbo. Intervjuji so potekali med januarjem in aprilom 2020.

4.3 Postopek obdelave pridobljenih podatkov

Polstrukturirane intervjuje smo najprej dobesedno pretipkali v programu Microsoft Word. V nadaljevanju smo intervjuje še enkrat poslušali, da se prepričamo, ali smo res pravilno zapisali celotne pogovore dvanajstih intervjujev. Transkripte smo večkrat prebrali in začeli kodiranje.

Kordeš in Smrdu (2015, 53–54) pojasnujeta, da kodiranje predstavlja členjenje in združitev podatkov. Postopek kodiranja lahko poteka na več načinov: po stavkih, odstavkih, besedah ... Če se poglobimo in izberemo kodiranje po vrsticah, bo to boljše zagotovilo za kasnejše nastale teme in potrditev, da smo res uporabili vse podatke. V nadaljevanju povzemamo in združujemo kode v teme. Roblek (2009, 57) pojasnjuje: »Kodiranje nam omogoči zmanjšanje obsega podatkov in povezavo razdrobljenih pomenov raziskovalne tematike v vsebinsko in pomensko zaključene celote.«

V nadaljevanju podajamo nabor ključnih vprašanj:

- Kaj razumete pod pojmom trajnostni turizem? Kaj je za vas najpomembnejše v zvezi s tem pojmom?
- Podvprašanje: Poznate kakšen primer dobre ali slabe prakse v Sloveniji? Zakaj menite, da je to primer dobre/slabe prakse?
- Zagovorniki trajnostnega turizma poudarjajo ključno vlogo lokalne skupnosti pri razvoju. Kako bi opisali vključenost lokalne skupnosti v razvoj trajnostnega turizma v vaši občini?
- Kako se po vašem mnenju upoštevajo načela trajnostnega razvoja pri razvoju turistične ponudbe v vaši občini?
- Katere naložbe so bile izvedene v preteklih letih v luči trajnostne ponudbe? Ali že opazite rezultate teh naložb?
- Katere morebitne priložnosti vidite pri spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in njegovih učinkov na lokalno prebivalstvo? Kakšna bi bila vaša vloga pri tem? Podvprašanje: Ali menite, da obstaja interes vseh strani pri spremljanju razvitosti trajnostnega turizma?
- Kje se morebiti soočate s težavami pri sodelovanju in kaj so po vašem mnenju vzroki zanje?

V našem primeru smo s postopkom kvalitativne analize podatkov identificirali naslednje tematske sklope:

- različnost razumevanja koncepta trajnostni turizem,
- funkcije lokalne skupnosti,
- strateške usmeritve trajnostne turistične ponudbe v lokalni samoupravi,
- merila za spodbujanje razvoja,
- zavirajoči dejavniki razvoja.

Za vsak organiziran tematski sklop smo skladno z navodili o postopku določili kode, kar je razvidno v preglednici 2.

Preglednica 2: Kodirane teme

Prvi tematski sklop: Različnost razumevanja koncepta trajnostni turizem	
Koda	Ključne besede
Naravno okolje	<p>O1: »[U]pošteva vse naravne danosti [...], da okolje ne trpi, da se ne uničuje narava.«</p> <p>O2: »Razumem kot neke vrste enakomerni razvoj turizma [...], da ščitijo naravo, z naravo se ustvarja.«</p> <p>P3: »[J]e razložen na več različnih načinov, od povezanosti z naravo, povezanosti z lokalnim okoljem, v katerem živimo, skrb za okolje.«</p> <p>T1: »Ja, zagotovo je znan [...], poskrbimo, da ljudem, ki ostanejo v kraju, torej domačinom, ostane okolje, v katerem lahko živijo, zdravo.«</p> <p>T3: »To je turizem, ki spoštuje potrebe okolja.«</p>
Odgovorni turizem	<p>T1: »Pomeni neki odgovorni turizem in to je neki odgovorni razvoj turizma.«</p> <p>T3: »Z eno besedo lahko rečemo, da gre za odgovorni turizem s prepletom trajnostnih sonaravnih oziroma zelenih oblik turizma.«</p> <p>T2: »Pomembno je, da se res povežemo [...] sodelovanje v destinaciji.«</p> <p>O1: »Področje omogoča, da ljudje, ki živijo tam, živijo normalno naprej.«</p>
Trije stebri	<p>O4: »Pomeni, da je treba uskladiti različna področja.«</p> <p>T4: »Zame je trajnostni turizem sestavljen iz treh stebrov: socialni, ekonomski in okoljski.«</p> <p>P1: »Predstavljam kot turizem, ki je zdržen za vse deležnike v njem.«</p> <p>P2: »Najpomembneje je, da se dela z nekim konstantnim zavedanjem razvoja v smislu, da se na eni strani ohranja tisto, kar imamo, na dolgi rok.«</p> <p>O2: »Delim lahko zadeve tudi na tri sklope: gospodarski vidik, socialni razvoj in varstvo okolja.«</p>
Drugi tematski sklop: Funkcije lokalne skupnosti	
Občinski prostorski načrt	<p>O1: »Je glavni generator razvoja [...] vzpostavi in pripravi strateška izhodišča, kot so OPN.«</p> <p>O4: »Vloga, [...] da zagotavlja pogoje in pogoje zagotavlja s prostorskimi akti [...] sprejetim OPN.«</p> <p>P1: »[P]redvsem občinska uprava je izredno zaščitniško usmerjena do narave [...]. V predlogu OPN-ju je predvideno precej zelenih površin.«</p>

Se nadaljuje

Koda	Ključne besede
Usmerjanje	T1: »Postavlja pravila igre, postavlja odloke [...], usmerja dejavnosti v okolju.« O2: »Je eden izmed glavnih akterjev [...], skordinira, seznanja in tudi usmerja.« T2: »[V]idim kot vlogo v usmerjanju in v združevanju.«
Izobraževanje	T3: »Izobraževanje in dvig ozaveščenosti prebivalcev, od ločevanja odpadkov do spoštovanja lokalne identitete.« O3: »Organiziramo kar nekaj izobraževanj. [...] Gre za izobraževalno funkcijo.«
Povezovanje	T4: »Mi bi [...] povezovali cel ta krog [...], vse funkcije.« P3: »Premalo se povezujemo [...], tukaj bi morala biti iniciator občina [...] sodelovanje, koordinacija, sklicevanje sestankov.«
Infrastrukturne naložbe	T2: »[S]ama ureditev mesta in infrastruktura v mestu je ključna vloga občine [...], predvsem ko govorimo o večjih naložbah.« O4: »Vloga je, da zagotavlja namenska sredstva [...], tudi javna razsvetljava pa urejanje poti.«
Tretji tematski sklop: Strateške usmeritve trajnostne turistične ponudbe v lokalni samoupravi	
Podeželje	P2: »Vezano na politiko [...], načelo neenakomernega razvoja podeželja.« T2: »Zagotovo se veliko ljudi v občini ukvarja s turizmom [...], porast majhnih ponudnikov [...]. Verjamemo, da je na podeželju še veliko rezerve.« O2: »Kar nekaj mladih ostaja sedaj na kmetijah.«
Ekonomsko načelo	O1: »[P]ri posameznikih [...] bolj ali manj po načelu dobička.« O4: »Hoteli so zelo egoistično razporejeni.«
Izobražen kader	T3: »Delno se upoštevajo [...], izobraževanje kadrov.« T4: »Določena načela se izvajajo [...], imamo toliko izobraženega kadra.«
Turistični produkti	P3: »[S]aj pravim, edino, kar je bilo s to Izolano (kot dodatna ponudba za gosta) ali pa Mala barka.« P2: »Občina je podprla projekt Turismo Istriano [...], ko razvijamo turistične produkte.« T4: »Zdaj [...] razen aktivnih počitnic, kolesarski turizem.« T2: »Na podeželju poskušamo vzdrževati tematske poti, tako pohodne kot kolesarske.« O2: »Skušamo poudarjati podeželje [...], recimo Lisjak, ki sem ga prej omenila, ali pa tudi Rodica ...« P4: »Ja, krajinski park [...], Hiking Strunjan.«

Se nadaljuje

Koda	Ključne besede
Infrastrukturne naložbe	<p>O1: »Parkirišča, potem imamo poletni avtobus [...], ustanovitev krajinskega parka.«</p> <p>O2: »Zelo veliko [se je] vlagalo tudi v športnorekreacijsko infrastrukturo [...], to so tiste največje investicije, v katere smo vlagali.«</p> <p>O3: »Krajinski park Strunjan [...], smo naredili veliko parkirišče.«</p> <p>O4: »Same naložbe [...], Krajinski park Strunjan, istočasno ko smo mi delali ribiško dejavnost, uredili kanal Rojo [...], urejanje poti [...], brezplačni avtobus, tudi kolesa, ampak ne električna ...«</p> <p>T1: »Imeli smo urejanje pločnikov, plaž [...], uvedba brezplačnega avtobusa. Uvedba oziroma urejanje parkirišč.«</p> <p>T2: »Športni park Bonifika [...], novi park [...], odprtje obalne ceste [...], se pripravlja dokumentacija za novo garažno hišo [...], vzdrževanje tematskih poti.«</p> <p>P1: »V zadnjih dveh letih smo veliko vlagali. Prenovili smo nekdanje Mihevčeve apartmaje [...]. V naselju bo skupaj 52 hotelskih suit v sedmih objektih [...], sanitarne vozle v kampu, restavracije ob morju, plaže.«</p>
Četrty tematski sklop: Merila za spodbujanje razvoja	
Spremljanje zadovoljstva	<p>T1: »Obstaja interes [...], spremljanje zadovoljstva po strategiji [...] spremljanja števila obiskov, nočitev.«</p> <p>P3: »Spremljamo tudi razlog, zakaj gost pride, ali mu je ta trajnostna naravnost kraja, okolice pomembna [...], hotelirji vzpostavimo neko drugačno anketiranje.«</p> <p>T4: »Večje vključevanje, potem indekse, ki bi nam pokazali zadovoljstvo.«</p>
Lokalna usmerjenost	<p>P2: »Za merjenje trajnostnega razvoja se definirajo kriteriji, [...] da se turizem razvija na podeželju in da se dajejo nove vsebine.«</p> <p>O2: »Nam je v velikem interesu, da se zaledje ne prazni.«</p> <p>T3: »Občina je tista, ki lahko spodbuja [...] ponudnike [...], razvoj lokalnih pridelkov [...], veliko nastanitvenih ponudnikov z oznako Green destination.«</p>
Povezanost	<p>P1: »Prvo, da se naredi Lungo Mare ob morju, ki poveže vse ponudnike ob obali [...]. Drugo, da se uredi parkirišča [...]. Potem so bile ideje o športni infrastrukturi.«</p> <p>O4: »Mi smo [...] investirali v turistične poti [...], določeni dogodki se izvajajo v vseh teh vaseh, na primer na podeželju.«</p>

Se nadaljuje

Koda	Ključne besede
Peti tematski sklop: Zavirajoči dejavniki razvoja	
Neznanje	P2: »Neznanje.« T1: »Pri manjših ponudnikih, kar je normalno [...], lahko pomanjkanje znanja [...], manjša odzivnost ponudnikov [...], pride tudi do navzkrižja mnenj.«
Zasebni interesi	O4: »Zagotovo je na eni strani problem pri teh večinskih hotelih lastniška struktura, oni sledijo samo interesom.« O2: »Glejte, seveda so težave [...], vsak vidi svoj interes in svoj privatni interes.«
Komunikacija	T3: »Načeloma ni [...]. Včasih nastanejo težave pri ljudeh zaradi pomanjkanja komunikacije.« T2: »Mislim, težave so na primer redna komunikacija.«

4.4 Rezultati in interpretacija po tematskih sklopih

V poglavju je predstavljena analiza podatkov po tematskih sklopih, ki smo jih pridobili s polstrukturiranimi intervjuji. Pridobljene rezultate smo podkrepili s teoretičnimi sekundarnimi viri podatkov.

V letu 2015 so na Poljskem izvedli kvantitativno raziskavo, ki je vključevala raziskovalna vprašanja o razvoju trajnostnega turizma na ravni lokalne samouprave. Vprašanja so med drugim vključevala tudi sodelovanje deležnikov in reševanje konfliktnih situacij. Vzorec je zajemal 2500 lokalnih samouprav. Namen študije je bil prikazati stanje na področju trajnostnega turizma, ukrepe za spodbujanje razvoja, opredelitev problematičnih področij in iskanje optimalnih rešitev (Kapera 2017, 5–9). V zaključku magistrske naloge smo poudarili nekaj primerjav med našo raziskavo in raziskavo na Poljskem.

V nadaljevanju so predstavljeni rezultati za pet tematskih sklopov.

4.4.1 Prvi tematski sklop: Različnost razumevanja koncepta

Vseh dvanajst udeležencev smo najprej povprašali, kako razumejo koncept trajnostni turizem in kaj je za njih najpomembneje v povezavi s tematiko. Na ta način smo želeli doseči vpogled, kaj so prve asociacije na obravnavano področje. S pomočjo kodiranih podatkov smo ugotovili, da udeleženci povezujejo pojem z naravnim okoljem, odgovornim turizmom in tremi stebri. S pomočjo interpretacije rezultatov smo predstavili širši odgovor na prvo raziskovalno vprašanje, kako udeleženci razumejo pojem in pomen razvoja trajnostnega turizma za lokalno skupnost.

Naravno okolje

P3 pojasnjuje, da je trajnostni turizem moderen in širok pojem, ki ga lahko razumemo različno. Najpomembneje je to, da je trajnostni turizem povezan z naravo in lokalnim okoljem. Iz tega lahko sklepamo, da je treba iz okolja jemati tisto najboljše, kar nam okolje da, in to ponuditi gostom. »Ja, trajnostni turizem je zelo širok in zelo moderen izraz [...]. Pa tudi je razložen na več različnih načinov, od povezanosti z naravo, povezanosti z lokalnim okoljem, v katerem živimo, skrb za okolje, jemati iz okolja tisto najboljše mi pomeni predvsem jemati to, kar nam okolje da, in to ponuditi našim gostom.«

O1 poudarja, da je koncept znan in da gre za tako vrsto turizma, ki upošteva naravne danosti, pri tem pa okolje ne trpi oziroma se narava ne uničuje. »Ja, meni je ta koncept znan [...], lahko pa rečem, da jaz razumem kot take vrste turizem, ki upošteva vse naravne danosti [...]. In tudi da okolje ne trpi, da se ne uničuje narava, da se ne spreminja več.« Turizem se mora po mnenju predstavnice O1 razvijati ob upoštevanju naravnih danosti in ne drastičnega posega, na primer gradnja dvorane za hokej ob morju.

O2 nam je povedala, da pojem razume, ker se s tem srečuje že nekaj let, vendar je prepričana, da večina tega pojma ne razume. Poudarja, da je pomembno naravo ščititi in z njo ustvarjati. Najpomembneje je sodelovanje z lokalnimi prebivalci, da bo turizem imel pozitivne učinke nanje. Poudarja, da je pomembno, da deležniki razumejo novo vlogo turizma. »No, pojem razumem, ker se s tem pojmom srečujemo že kar nekaj let, nisem ravno prepričana, če čisto vsi razumejo, kaj ta pojem pomeni. [...] Trajnostni razvoj, kot ga jaz vidim: zelo dobro delajo na severnem delu Skandinavije, kjer se ukvarjajo tudi s tem, da ščitijo naravo, z naravo se ustvarja.«

T1 pravi, da razume koncept, saj se s trajnostnim turizmom v občini ukvarjajo že nekaj časa. Z njenega vidika je najpomembneje to, da domačinom ostane okolje zdravo in da zadovoljujejo svoje osnovne potrebe. Povedala je: »Ja, zagotovo je znan, saj se že nekaj časa o trajnostnem turizmu govori [...], poskrbimo, da ljudem, ki ostanejo v kraju, torej domačinom, ostane okolje, v katerem lahko živijo, zdravo in zadovoljujejo svoje osnovne potrebe.« Podobnega mnenja je tudi T3, ki trdi, da gre za turizem, ki spoštuje potrebe okolja.

Glede na teoretična izhodišča so intervjuvanci omenjali okoljski vidik koncepta. Direktorat za turizem na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije (2020) opredeljuje trajnostni turizem na treh ključnih področjih: okoljskem, gospodarskem in socialno-kulturnem. Kar omenjajo navedeni udeleženci raziskave, temelji pretežno na okoljskem vidiku. Za okoljski vidik je po mnenju Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (2020) pomembno »zmanjšati onesnaženost zraka, vode in zemlje, zmanjšati količino odpadkov, krepiti kakovost in značilnost pokrajine ter zavarovati in ohraniti naravo, rastline in živali«.

V teoretičnem delu magistrske naloge smo opredelili odgovorni turizem kot eno od oblik trajnostnega turizma. Zajema sodelovanje vseh deležnikov v lokalnem okolju. Gre za socialno gibanje s ciljem valorizacije turistične ponudbe v korist lokalne skupnosti in destinacije (Jugunaru, Jugunaru in Anghel 2008, 800).

Odgovorni turizem

T3 opredeljuje trajnostni turizem kot odgovorni turizem: »Seveda nam je znan koncept [...]. Z eno besedo lahko rečemo, da gre za odgovorni turizem s prepletom trajnostnih sonaravnih oziroma zelenih oblik turizma, kot je tudi temeljna usmeritev slovenskega turizma.« Podobnega mnenja je tudi predstavnica T1: »V bistvu tako bom rekla, če pogledaš v tujih jezikih, kaj pomeni, je dosti bolj jasno kot v slovenščini, ker v angleščini je to sustainable, kar pomeni vzdrževati, ohranjati, v italijanščini pa recimo responsabile, kar pomeni neki odgovoren turizem in to je neki odgovoren razvoj turizma, kar pomeni, da s tem, ko ponudimo ljudem tisto, kar želijo, hkrati poskrbimo, da ljudem, ki ostanejo v kraju, torej domačinom, ostane okolje, v katerem lahko živijo, zdravo in zadovoljujejo svoje osnovne potrebe.«

T2 je povedala, da ji je koncept znan in je zanjo najpomembneje, da skupaj s prebivalci, ki tu živijo, začnejo delati skupaj, da bo turizem imel pozitivne učinke na lokalno prebivalstvo: »[K]oncept je znan, zagotovo, verjamem pa, da je širok pojem [...]. Pomembno je, da res povežemo, [bistveno je] sodelovanje med deležniki v destinaciji, da delujejo skupaj s prebivalci, tistimi, ki tukaj živijo, in da v bistvu začnemo delati na neki taki ravni, da bo turizem imel pozitivne učinke na več ravneh, ne samo na gospodarstvo, ampak tudi na prebivalce, na dediščino.« O1 dodaja, da domačini živijo še vedno v turističnem kraju in zaradi tega ni potrebe, da bi spreminjali svoje življenje. Trditev pojasnjuje takole: »Področje omogoča, da ljudje, ki živijo tam, živijo normalno naprej, ne pa da se morajo recimo preveč [prilagajati], saj v nekem delu se vedno prilagajaš, ampak ne morejo svojega življenja spreminjati, ker se tam dogaja turizem.«

Po Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo (2020) družbeni in socialni vidik trajnostnega turizma poudarjata naslednje: »[I]zboljšati kakovost življenja v lokalnih skupnostih, krepiti in spoštovati kulturno in zgodovinsko dediščino, različnost destinacij in tradicijo.«

Trije stebri

Asociacije na trajnostni turizem so tudi trije stebri: socialni, ekonomski in družbeni. S povezanostjo s tremi stebri, ki jih najpogosteje opredeljujejo turistične organizacije, se strinjajo tudi nekateri udeleženci.

O2 poudarja, da je treba na tem področju delati, da pride do enakomernega razvoja turizma. Pri tem misli, da ne pride do prevelike koncentracije turistov na enem območju in na drugem premalo. Na koncu dodaja: »Delim lahko zadeve tudi na tri sklope: gospodarski vidik, socialni razvoj in varstvo okolja.« T4 je povedala: »Zame je trajnostni turizem sestavljen iz treh stebrov: socialni, ekonomski in okoljski, in na tej osnovi se mi zdi pomembno povezovanje vseh teh treh akterjev v dejanski trajnostni turizem.« Pri tem dodaja, da mora razvoj potekati vzporedno na vseh ravneh, da pridemo do zelenega cilja. O4 se strinja, da je treba vsa področja uskladiti na način, da ni eno podrejeno drugemu. Svoj odgovor zaključuje s tezo: »Treba [je] uskladiti različna področja na način, da ni eno področje podrejeno drugemu, pomembna je koordinacija razvoja v neki destinaciji.« P2 je povedala, da se drži definicije Svetovne turistične organizacije, in poudarja zavedanje dolgoročnega razvoja. Dodaja, da je potrebno, da je model vzdržen s finančnega vidika, vidika lokalne skupnosti in širšega pomena.

P1 je trajnostni turizem opisal z vidika direktorske funkcije podjetja, ki poudarja, da je trajnostni turizem taka vrsta turizma, ki upošteva vse deležnike. Po njegovem mnenju je celotna družba trajnostna, če upošteva razvoj na vseh teh področjih, in da se dolgoročno vsa ta področja pokrivajo. Pri tem je najpomembneje, da je družba dobičkonosna. Trditev je argumentiral takole: »Jaz vzdržnosti ne jemljem kot nekaj, kar je vezano zgolj na ekologijo, ne zgolj na okolje ali kulturo, vzdržnost je neki širši pojem, ki vključuje vse deležnike. Morda se bo slišalo čudno, ampak verjamem, da mora biti družba dobičkonosna, da je trajnostna in vzdržna. Če družba ne ustvarja dovolj, ne bo mogla ustrezno plačevati svojih delavcev, ščititi okolja, ustrezno vzdrževati svoje infrastrukture, ne bo mogla dajati lokalni skupnosti in državi tisto, kar bi lahko dajala. Se pravi, tu se stvar začne.« Če povzamemo, mora podjetje dobro poslovati, da lahko izpolnjuje vse svoje obveznosti.

V teoriji velja, da trajnostni turizem temelji na štirih stebrih, kot to opredeljujeta Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2020) in UNWTO (2020), pogostokrat pa družbeni in socialni vidik trajnostnega turizma združujemo v en vidik, zato govorimo o treh stebrih trajnostnega turizma. Mihalič (2006, po Vodeb 2014, 13) poudarja naslednje: »Smisel ukrepanja pri zmanjševanju negativnih posegov v naravo, omejevanju negativnih vplivov na kulturno dediščino in povečanju družbenih in gospodarskih koristi za lokalno skupnost,« kar torej zajema vse vidike, kot jih omenjajo udeleženci.

O3 se je osredotočila na ponudbo oziroma povezanost trajnostnega turizma s kulturno dediščino. Kulturo v občini je opredelila na naslednji način: »[N]aša destinacija nam veliko pomeni, je zelo majhen kraj in je poln kotičkov, kulturne dediščine, pa zgodovine, in to vsekakor želimo ohraniti in na tem veliko delamo.« Občina Izola je staro mesto z bogato zgodovino, zato je poudarjanje vseh kulturnih znamenitosti v ponudbi pomembno za razvoj kraja.

P4 je povedal, da mu je koncept trajnostnega turizma znan. Pojem povezuje z različnimi vidiki trajnosti; ekološki proizvodi morajo biti trajnostni, proizvodnja pa mora temeljiti na zmanjšanju negativnega vpliva na okolje in uporabi povratne embalaže. Uporabo povratne embalaže je opisal kot »poskus uporabe povratne embalaže na celotni turistični industriji. Se pravi: dostavne poti se skrajšajo (manj embalaže)«. Odgovor udeleženca raziskave lahko povežemo s tem, da gre za predstavnika turistične ponudbe, ki skrbi za rešitve in delo na področju namestitvenih kapacitet.

V okviru obravnavanega področja nas je zanimalo, ali udeleženci poznajo dobre in slabe prakse v Sloveniji in kako jih prepoznavajo.

Strinjali so se, da imamo v Sloveniji tako dobre kot slabe prakse na področju trajnostnega turizma. Prvi izpostavljen primer so Goriška brda. P3 je izpostavila Brda kot primer dobre prakse, to sta klet v Brdih in hotel. Poudarja, da so se kot destinacija začeli tudi povezovati. Podobnega mnenja o Goriških brdih je tudi predstavnica T2: »Ko te nekdo to vpraša, jaz takoj pomislim na Goriška brda, ker so res v zadnjih letih naredili ogromne premike na področju združevanja in na tej promociji tega trajnostnega turizma, in mislim, da so res lep primer, po katerem se lahko marsikdo zgleduje.«

Naslednji primer, ki se je večkrat pojavil, je Ljubljana. T4 omenja Ljubljano, ki se zelo dobro razvija kot zeleno mesto in je to za Piran spodbuda oziroma primer dobre prakse. Podobnega mnenja je tudi T1: »V Sloveniji je Ljubljana trenutno najboljša praksa. Ljubljana je tudi na mednarodnem nivoju najbolj prepoznavna kot neki primer trajnostnega razvoja. V zadnjih letih je sprejela nekaj ukrepov, zaradi katerih je uspešna, v bistvu so bile te spremembe zelo hitre. Odločili so se, da zaprejo center za promet, so uvedli več javnega prometa, promet, ki gre na alternativne vire, elektrika, metan. Uvedli so turistične ogleda z zelenimi tematikami, recimo je poudarek na čebelah, in začeli so spodbujati lokalno, tradicionalno, ne samo kulinariko, tudi obrti.« P2 poleg Ljubljane izpostavlja še naslednje primere dobrih praks: »Dobrih primerov je veliko, de facto. Od Kmetije Urška na drugem koncu Slovenije, oni so tak primer [...] Radenci je tudi tak lušen projekt.«

O2 kot primer dobre prakse izpostavlja Koper. Po njenem mnenju velja za Koper naslednje: »Koper ni bil turistično mesto in ravno s prihodom potniških ladij se je začelo vzpostavljati in razmišljati o tem, kako naj bi se razvijalo. Nam je zelo pomembno, zato smo tudi pod strategijo to uredili, kaj pomeni impact potniških ladij in potnikov, do katere meje mi lahko še to obvladujemo, druga zadeva je ta, da ti potniki ne ostanejo vsi enakomerno v istem času v Kopru, ampak jih praktično razporedimo po celi Sloveniji.«

O3 pa kot primer dobre prakse poudarja Piran in izgradnjo garažne hiše na obrobju mesta. S tem so se znebili bistvenega onesnaževanja kraja, ohranjajo kulturno dediščino in vse to pripomore k boljšemu počutju lokalnega prebivalstva. Kot primer dobre prakse izpostavlja

tudi Hotel Cliff v Občini Izola, kjer je ob hotelu urejeno parkirišče in turiste do plaže odpelje avtobus.

O4 se je osredotočil na Občino Piran: »Vem, da je na Pohorju nekaj hotelov oziroma ponudnikov, ki to podpirajo [...] dobra praksa [je] naš Krajinski park Sečoveljske soline, pa strunjanski, tako da se mi zdi, da so določeni zametki.« T4 je poudaril pomen Bohinja in Term Olimia. V Bohinju je izpostavil primer kartice Bohinja, ki jo pridobi gost, ki se odloči za nastanitev. S kartico, ki jo plača, ima v času bivanja na voljo brezplačno parkiranje ob jezeru. Dnevni obiskovalci pa morajo za uro parkirišča plačati precej visok znesek.

P1 je povedal, da lahko Adrio turistično podjetje, d. o. o., uvrstimo v primer dobre prakse, ker posluje trajnostno. Kot nam je zaupal P1, je zanimanje za delo v lokalnem turističnem podjetju iz lokalne skupnosti precejšnje in nimajo težav z iskanjem kadra. Če pogledamo druge vidike, so tudi trajnostni: »Ščitimo okolje in kulturno dediščino. Celoten resort Adria ima 18 hektarov. Vse je zaščiteno kot arheološko najdišče, zaščitena je vsa kulturna dediščina. Če hočemo stavbo prenoviti, moramo na primer predhodno pridobiti soglasje Zavoda za varstvo kulturne dediščine [...] Menim, da delujemo trajnostno, so pa povsod možnosti za izboljšave.«

Udeleženci raziskave so se osredotočili tudi na slabe prakse. O2 je povedala: »Zdaj če hodimo na Triglav, je to postala že božja pot, o kakem naravnem razvoju oziroma razmišljanju, kako se nepravilno razvijamo, [pa ni sledu], da ne govorimo o Bledu, Bohinju in Kranjski Gori ... To so tipični primeri, česa ne bi smeli početi.« O1 poudarja slabo prakso v Portorožu, kjer je na zelo majhnem področju ustvarjenih veliko prenočitvenih zmogljivosti: »[N]a zelo takem majhnem področju [je] nabasanih toliko prenočitvenih zmogljivosti, da se vedno v kratkem obdobju leta tam število prebivalcev podvoji, potroji najbrž.«

Glede na predstavljene izsledke intervjujev smo razbrali, da predstavniki različno interpretirajo in poudarjajo razumevanje koncepta trajnostni turizem. Ponekod smo zasledili sorodnost mnenja respondentov glede na posamezno področje. Pri tem različno poudarjajo primere dobrih in slabih praks v Sloveniji. Opredelili so tako okoljski kot družbeni vidik razvoja trajnostnega turizma. Nekateri udeleženci so povezali trajnostni turizem z vsemi vidiki in koordinacijo razvoja, kar je skladno z definicijami trajnostnega turizma v teoretičnem delu.

4.4.2 Drugi tematski sklop: Funkcije lokalne skupnosti

V drugem tematskem sklopu smo opredelili pomembne funkcije lokalnih skupnosti. Identificirali smo naslednje funkcije:

- občinski prostorski načrt,
- usmerjanje,

- izobraževanje,
- povezovanje,
- infrastrukturne naložbe.

S pomočjo rezultatov smo pripravili odgovor na raziskovalno vprašanje, kako ključni deležniki razumejo vlogo lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma.

Če povzamemo teoretični del vloge lokalne skupnosti, lahko izpostavimo vlaganje v infrastrukturo, kar pomeni zagotavljanje javnega prevoza, cestnih povezav, živilske industrije in ostale dejavnosti, ki so pomembne za razvoj trajnostnega turizma v občini. Lokalna skupnost ima naloge tudi na področju izobraževanja deležnikov in povezovanja z različnimi delavnicami (Moynul in Rahman Zillur 2016, 4).

Od udeležencev smo želeli izvedeti, kako bi opisali vključenost lokalne skupnosti v razvoj trajnostnega turizma v svoji občini in kakšna je po njihovem mnenju vloga lokalne skupnosti na tem področju.

Občinski prostorski načrt

O1 in O4 menita, da je ključna vloga vzpostavitev občinskega prostorskega načrta. V občinah Ankaran in Piran občinski prostorski načrt še ni urejen. O1 je navedla: »[Pomembno je], da [se] vzpostavi in pripravi strateška izhodišča v razvojnem načrtu, en del oziroma velik del občinskega prostorskega načrta, ki je pri nas v zadnjih fazah pred sprejetjem, tam se seveda določi, kje bo kaj [...]. To pač zagotavlja lokalna skupnost in zato je treba imeti posluš in to razumeti.« Podobnega mnenja je tudi O4, ki omenja prostorski načrt kot strateški dokument: »Občina je pri tem, da bi morala sprejeti občinski prostorski načrt, strateški dokument, ki bo kamen spotike in kjer se pač vidijo tudi konflikti med prebivalstvom in kapitalom, če se lahko tako izrazim.« Vloga lokalne skupnosti je zagotavljanje pogojev. »Občina lahko to omogoči z ustreznimi prostorskimi akti,« zaključi svoj odgovor. P1 je izpostavil pomen zaščite naravnega okolja v Občini Ankaran. Pri tem dodaja: »Če imava midva od ARSA 25 m varovalni pas, tu velja še 100 m varovalnega pasu od morja.« Pojasnjuje, da je v občinskem prostorskem načrtu predvideno veliko zelenih površin, tudi tam, kjer so prej bile zazidljive.

Usmerjanje

Usmerjanje kot pomembno funkcijo so izpostavili trije udeleženci raziskave. T1 meni, da lokalna skupnost »postavlja pravila, usmerja dejavnosti v okolju«. Podobnega mnenja je tudi O2, ki je pojasnila, da so ključne vloge lokalne skupnosti, da koordinira, seznanja in usmerja dejavnosti. T2 nam je povedala: »Jaz jo vidim kot vlogo v usmerjanju in v združevanju različnih področij.«

Izobraževanje

Udeleženci so izobraževanje opredelili kot seznanjanje in dvig ozaveščenosti. T3 vidi vlogo v izobraževanju in predvsem dvigu ozaveščenosti lokalnega prebivalstva s področja varovanja okolja in spoštovanja lokalne identitete: »Občina ima sigurno velik vpliv na to.« Pri tem je O3 opredelila izobraževalno vlogo kot zelo pomembno: »Gre za izobraževalno funkcijo [...], osveščamo jih, na koga naj se obrnejo, od kontaktov redarstva, če vidijo, da nekdo kje kaj uničuje.« V zaključku poudarja, da je priporočljivo, da se ljudje udeležijo, dodaja pa: »[T]isti, ki ne morejo, pa preko e-mailov.«

Povezovanje

Naslednja ključna funkcija je povezovanje. P3 meni, da se premalo povezujejo v njihovi občini, in dodaja: »Ampak saj pravim, tukaj bi morala biti iniciator občina in občinska turistična pisarna TIC.« Povezovanje kot ključno poudarja tudi T4. Po njenih priporočilih je povezovanje pomembno, da pridemo do zadovoljivih rezultatov v občini in da se zadeve urejajo.

Infrastrukturne naložbe

Nazadnje kot pomembno funkcijo lokalne samouprave omenjamo zagotavljanje infrastrukturnih naložb. T2 nam je povedala: »[K]ljučna je vloga občine, ker predvsem ko govorimo o večjih naložbah, na primer Športni park Bonifika, je zagotovo na strani občine, da razvija infrastrukturo, ki potem omogoča razvoj takega turizma.« O4 je enakega mnenja in dodatno opredeljuje Zakon o spodbujanju turizma za zagotavljanje namenskih sredstev na osnovi turistične takse in koncesijskih dajatev. Povedal nam je: »Seveda nekateri bi radi, da gre vsa turistična taksa v strogo promocijo, ampak ker turizem težko definiraš in opredeliš v predalih, so – bom rekel – tudi javna razsvetljava pa urejanje poti sestavni del te turistične ponudbe.«

P1 je pojasnil, da z lokalno skupnostjo sodelujejo pri novih produktivnih naložbah, ki so pomembne tako za lokalno skupnost kot za goste njihovega podjetja: »Želimo si skupaj nastopati v projektih, se pravi kot ankaranski polotok kot neka destinacija. Produkt te destinacije je neokrnjena narava in naravne danosti, da imamo ponudbo in projekte Lungo mare (peš pot ob obali), to mislimo na vzdržen način. Tukaj smo z lokalno skupnostjo na isti valovni dolžini.« Na koncu je dodal, da se strinjata z županom, da večje infrastrukturne turistične gradnje niso predvidene.

P4 meni, da občina potrebuje »projektno« strategijo, ki bi omogočila nadaljnji razvoj in bi to prinašalo nove naložbe ter povezovalo vsaj področja. Kot primer izpostavlja: »Občina bi podprla notranje oblikovalce, na primer tipske istrske postelje, in bi jih tukaj tudi naši mizarji

delali. Strategija projekta: na primer 200 projektov, en je istrska postelja.« S tem opredeljuje občino kot podjetje, ki bi koordiniralo razvoj in nove projekte. P2 dodaja, da lokalna skupnost opravlja svoje naloge in podpira civilne iniciative.

4.4.3 Tretji tematski sklop: Strateške usmeritve trajnostne turistične ponudbe v lokalni samoupravi

S pomočjo rezultatov tematskega sklopa smo oblikovali odgovor na tretje raziskovalno vprašanje, kako ključni deležniki v posamezni občini ocenjujejo trenutno stanje razvoja trajnostnega turizma v slovenski Istri.

Najprej nas je zanimalo, kako se po njihovem mnenju upoštevajo načela trajnostnega razvoja pri oblikovanju turistične ponudbe v občini. Odgovori se vežejo na razvoj podeželja, ekonomsko načelo in izobraževanje kadrov.

Podeželje

V prvem delu so predstavljena mnenja, ki so vezana na spodbujanje razvoja podeželja. P2 nam je najprej povedala, da je zelo opazno načelo neenakomernega razvoja, in to opisuje takole: »[N]a primer center Kopra in podeželje, zaradi tega je prišlo do zamenjave, ker mi na podeželju nismo bili deležni razvoja v nobenem smislu kot sam center Koper in zdaj se je treba zavedati, da ne bomo dobili takih cest, kot so v centru Kopra.« Pojasnila je, da je to postopen razvoj. T2 je povedala: »Verjamemo, da je na podeželju še rezerve«. Dodala je, da je treba poskrbeti tudi za ponudbo za obiskovalce. O2 je omenila, da je ozaveščanje vsak dan višje, kar pripisuje uspešnemu komuniciranju in delu z vsemi deležniki. V zvezi s podeželjem je povedala, da veliko mladih ljudi ostaja na podeželju in želijo razvijati kmečki turizem.

Ekonomsko načelo

V drugem delu sta predstavljena odgovora, ki se vežeta na ekonomsko načelo. Veliko je odvisno od lokalnih ponudnikov, nam je povedal O4 in predstavil problematiko: »Hoteli so zelo egoistično razpoloženi, to je taka moja splošna ugotovitev. Vsi sledijo svojim interesom.« Pri tem dodaja, da bi se morali osredotočiti na lokalno identiteto in spodbujati kmete, je pa vse povezano z dobičkom in ceno. Podobnega mnenja je tudi O1, ki pravi, da je mladinsko zdravilišče² edino, ki dela s socialnim čutom, ker je to tudi narava dela zdravilišča. Za ostale ponudnike pa pravi, da delajo po načelu dobička.

² Mladinsko zdravilišče in letovišče Rdečega križa Slovenije leži v Občini Ankaran, v zavarovanem območju Krajinskega parka Debeli rtič. Mladinsko zdravilišče skrbi za zdravje otrok, družin, seniorjev in drugih ranljivih skupin (Mladinsko zdravilišče in letovišče RKS Debeli rtič 2020).

Izobražen kader

V tretjem delu smo zabeležili odgovora, ki sta vezana na kader. T3 nam je povedal naslednje: »Trajnostna načela se delno upoštevajo.« Dodaja, da je njihova naloga, da spodbudijo turiste, da prihajajo v Izolo. Poleg štirih naštetih stebrov, ki vključujejo aktivne počitnice, kulturno dediščino in gastronomijo, je poudaril tudi pomen izobraženega kadra, ki vse to izvaja. Podobnega mnenja je tudi T4, ki nam je povedala, da se določena načela izvajajo, ker imajo dovolj izobraženega kadra, da temu sledi.

Po mnenju P3 »hotelir ponavadi z lokalnim prebivalstvom zelo težko vzpostavi oziroma živi. Eno so naša pričakovanja in naši plani poslovni, drugo so pričakovanja ljudi v okolici«, vendar je za uspešno delovanje potrebno sodelovanje z lokalno skupnostjo in hkrati zagotoviti uspešnost in likvidnost podjetja. Pri tem dodaja, da veliko sodelujejo tudi z Rdečim križem, ki so mu donirali pohištvo v času prenove. V tem sklopu lahko primerjamo še odgovor P1, ki se osredotoča na trajnostna načela pri ponudbi. Pomembno je, da gost dobi to, kar je obljubljeno: »Primer: če obljubimo, da bo tu izkusil lokalno kulinariko, ponudimo pa pico pa hamburger, se nismo držali dogovorjenega.« Pojasnil je, da v svoji ponudbi spodbujajo lokalne ponudnike in ponujajo nekaj tradicionalnih jedi. Poleg lokalne kulinarike je izpostavil tudi zaposlitev lokalnega prebivalstva kot pomembno načelo trajnostnega razvoja organizacije.

Predstavniki P4 je povedal, da pri oblikovanju svojih ponudb poskušajo slediti načelom trajnostnega razvoja.

Glede na odgovore lahko ugotovimo sorodnost mnenj udeležencev, ki zagovarjajo spodbujanje razvoja podeželja in problematiko sledenju zgolj ekonomskemu načelu. To bi lahko umestili v načelo enakomernega razvoja in odpravo revščine, kjer je cilj, da se ljudje ukvarjajo s turizmom. Načelo enakomernega razvoja, ki tudi vključuje odpravo revščine v državah v razvoju, je precej široko in zajema številna načela. Pri tem je pomembno, da se veliko sredstev nameni za spodbujanje trgovine in naložb na podeželju. Trajnostni razvoj je mogoče doseči z vključevanjem vseh deležnikov ter pravično in enakomerno razporeditvijo virov (Salgado in Kirton-Darling 2016, 5–11). Nekateri udeleženci so omenjali tudi lasten interes in dobiček, ki veže predvsem ponudnike turističnih storitev. Pri tem je treba poudariti, da so trajnostna načela v turizmu vezana na vse vidike: gospodarski, socialni, družbeni, okoljski in podnebni (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2020).

Turistični produkti

V nadaljevanju so predstavljeni odgovori, ki so vezani na turistične produkte. P3 je povedala, da je edina naložba, ki so jo imeli, Izolana, ki velja za dodatno ponudbo za goste, pri tem pa dodaja: »Nismo pa zaradi tega oziroma naložb občine imeli večje število nočitev, gostov, prihodka. Mi se še vedno sami trudimo, da dosegamo številke.« P2 je obrazložila, da je občina

Koper podprla projekt *Tourismo Istriano* in skupaj razvijajo še druge trajnostne turistične produkte. Podobnega mnenja glede naložb v turistično ponudbo je T4, ki omenja naložbe občine v razvoj aktivnih počitnic posameznih hotelirjev in kolesarskega turizma. Na področju aktivnih počitnic delajo veliko v občini Koper. Kot pravi T2: »Na podeželju poskušamo vzdrževati tematske poti, tako pohodne kot kolesarske, tako da skušamo res delati na tem.« O2 je povedala, da se veliko ukvarjajo z mednarodnimi razpisi za pomoč lokalnim turističnim ponudnikom pri razvoju novih turističnih ponudb. Kot primer navaja naslednje: »Zdaj delamo velik projekt tudi z Agrario, ker oni imajo zeliščni vrt in bodo zdaj vsa pojmovanja, ki so sedaj slovenska in italijanska, dali v angleščino in pripravili posebne recepte, kjer je osnova tovrstno zelišče. Tudi tukaj si pomagamo in skupaj bomo pripravili letošnje Dneve kmetijstva, ko se občina Koper kot glavni organizator povezuje z vsemi deležniki.« Izola je pomembna gastronomska občina v Sloveniji in tega se zavedajo tudi predstavniki občine in njihova udeleženka intervjuja, ki pravi: »V ponudbi imamo tudi zelo veliko kulinarčnih dogodkov. Tukaj se kar vlaga v to, ker vidimo veliko povpraševanje po kulinariki in ravno zaradi tega, ker se ogromno stvari pridela tukaj in to nekako se promovira.« P4 se je osredotočil na naložbe v ponudbo, saj imajo v občini krajinski park, ki prinaša številne ugodnosti za skupine. Povedal je: »To je res ena pozitivnih lastnosti občine in to tudi pozitivno vpliva na naše skupine, ker je to dodatna ponudba, šolskim skupinam podajamo te aktivnosti.«

Infrastrukturne naložbe

Nekateri respondenti so poudarjali infrastrukturne naložbe. O2 opisuje turizem v Kopru kot osredotočenost na aktiven, športni turizem. Na ta način so želeli konkurirati Piranu, ki razvija klasični turizem. Po njenem mnenju na to vplivajo tudi številna vlaganja v športno infrastrukturo in v podeželje: »Mi širimo ponudbo na zaledje s cestnimi povezavami.« O1 nam je povedala, da so ustanovili nekaj novih parkirišč in organizirali brezplačni poletni avtobus za Občino Ankaran: »V našem kraju je najbolj boleča točka parkiranje in dostop do ključnih plaž oziroma ostalih točk interesa.« O3 je pojasnila, da so večje infrastrukturne naložbe ravno parkirišča za lokalno prebivalstvo in turiste. Več parkirišč in garažno hišo naj bi razvili v prihodnosti. Kot infrastrukturno ponudbo vključujejo urejanje poti in predelov Krajinskega parka Strunjan. Glede naložb nam je več povedal O4. V Občini Piran so uredili kanal Rojo, ki je pomemben za ribiško dejavnost in vedno večje povpraševanje po ribiškem turizmu. To so vlaganja v povezavi z ministrstvom. Piran je uredil garažno hišo in omogočil dostop v mesto z avtobusom. »Mi smo imeli Piranko – 100 koles za Pirančane, potem imamo brezplačni prevoz na relaciji garažna hiša–Piran na sedem minut, to je 19 ur na dan (non stop dela), angažirani so štirje avtobusi, potem preko nekkih projektov smo naročili 16 električnih koles, dve električni vozili RENO in eno kangu vozilo, vse v duhu turizma.« T1 nam je povedala, da so uredili nekaj pločnikov in plaž za domačine in turiste. Poudarila je, da je Občina Ankaran zelo ekološka, zato v poletnem času spodbujajo vožnjo z občinskim avtobusnim prevozom. Uredili so parkirišče na Lazaretu. Pozorni so predvsem na ekologijo:

»[Ž]e pri izbiri slamic [pazimo], da so ekološke.« T2 je pojasnila, da so v sklopu infrastrukturne ponudbe dobili olimpijski bazen, ki je zadnja večja investicija v Kopru. Nasproti bazena so uredili nov park z zeleno podobo. Pomembna investicija in naložba je odprtje obalne ceste za rekreacijo v sodelovanju z Občino Izola. Obalna cesta je pomembna tako za domačine kot za turiste v Kopru in Izoli. Trenutno poteka gradnja garažne hiše in pripravlja se nova dokumentacija za še eno garažno hišo. Izpostavila je naslednjo vizijo: »[S]e skuša ta večja parkirišča graditi izven mesta s temi P+R-sistemi, tako da se lahko ljudje, tako tisti, ki delajo v mestu, kot tisti, ki ga obiščejo, sprehodijo oziroma za pot do mesta uporabljajo potniški promet.«

P1 se je osredotočil na infrastrukturne naložbe turističnega podjetja. V podjetju so izvedli veliko obnovitvenih del; to so obnova apartmajev, hotelskih sob, sanitarnih vozlov v kampu, restavracije ob morju in plaže. Povedal je: »Tako se je tudi Ankaran postavil na turistični zemljevid.«

T3 je pojasnil, da so v zadnjem času osredotočeni predvsem na obnovo obstoječih sistemov in energetske sanacije: »Zagotovo učinke bolj spremljajo sami ponudniki, če se ukvarjajo z energetske sanacije, in na ta način manj obremenjujejo okolje, imajo neki neposreden finančni učinek.« Poudarek na energetske sanaciji kot pomembni naložbi je ključen pri varčevanju z energijo, poleg tega ima pozitivne učinke na okolje in vpliva na finančno plat ponudnikov.

Iz prejetih odgovorov lahko sklepamo, da respondenti poudarjajo infrastrukturne naložbe in turistične produkte kot pomembne za razvoj trajnostnega turizma v občini. V splošnem ostaja še veliko možnosti za nadaljnji razvoj.

4.4.4 Četrty tematski sklop: Merila za spodbujanje razvoja

V četrtem tematskem sklopu smo udeležence povprašali, katere priložnosti vidijo pri spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in kako pri tem vidijo svoj vlogo. Intervjuvanci so izpostavili priložnosti, kot so spremljanje zadovoljstva, lokalna usmerjenost in povezanost. S pomočjo odgovorov smo oblikovali odgovor na vprašanje, kako bi ključni deležniki pristopili k spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in njegovih učinkov na lokalno prebivalstvo.

Spremljanje zadovoljstva

T1 in P3 vidita priložnost v spremljanju zadovoljstva in dnevnem spremljanju števila nočitev in prihodov gostov. T1 je povedala, da že spremljajo število nočitev čez vse leto in po mesecih. V občini si želijo spremljati tudi dnevne prihode, saj bi jim to zelo koristilo pri načrtovanju razvoja. Trajnostna naravnost kraja v smislu spremljanja števila nočitev in razlogov, zakaj gost obišče občino, je pomembna informacija za trajnostni razvoj destinacije,

nam je povedala P3. T4 poudarja, da bi potrebovali indekse za spremljanje zadovoljstva, ki bi nam pokazali določen usmerjen pogled sledenja.

Lokalna usmerjenost

V občinah Koper, Piran in Izola vidijo priložnost v lokalni usmerjenosti, predvsem v vlaganju sredstev v razvoj ponudbe. Kot pravi P2, je interes ponudnikov, da se občina razvija v celoti, ne le urbano središče. Podeželju je treba dati nove vsebine in projekte. O2 je izpostavila, da je velik interes občine, da se zaledje ne prazni. S pomočjo ukrepov, kot so obnova kanalizacij, dostop do vode, elektrike, cestne povezave, skušajo obdržati prebivalce na določenih območjih. V nadaljevanju je dodala: »[O]bčina je naredila velik korak pri t. i. participativnem proračunu, torej je dala možnost ljudem iz zaledja, da s svojimi predlogi dobijo tisto, kar so želeli, kar verjetno preko krajevnih skupnosti niso uspeli uveljavljati, in je kar nekaj zadev, ki so lahko tudi nekako turistično naravnane.« T3 se je osredotočil na lokalne proizvode. Po njegovem mnenju so ključne priložnosti pri tem subvencije in ugodnosti, ki jih omogoča občina: »Občina je tista, ki lahko spodbuja to na zelo konkreten način, ponudnikom, ki certificirano uporabljajo lokalne pridelke, dodeli določene ugodnosti.« Kot primer je izpostavil Slovensko turistično organizacijo in ponudnike s certifikatom Green destination. Take ponudnike turistična organizacija višje pozicionira in jih promovira. Podobno bi lahko uredili tudi na ravni lokalne skupnosti.

Povezanost

O4 je povezal razvoj zaledja s ponudbo, ker je pomembno spodbujati lokalne dogodke na podeželju: »Določeni dogodki se izvajajo v vseh teh vaseh, na primer na podeželju (Nova vas, Padna in Sv. Peter), in v vsaki vasi je neki tipičen dogodek; sejem bledeža, česna, zdaj so že tradicionalni dogodki, nekaj se poskuša, zdaj bi morali tudi ponudniki reči: 'V redu, jaz se bom bolj resno ukvarjal s tem.'« P1 je opisal priložnosti v razvoju ponudbe. Povedal je, da interes obstaja, vendar bo treba določena stališča še uskladiti. Razvoj ponudbe je povezal z ureditvijo pešpota ob morju, parkirišč za goste, ki se sprehodijo v Ankaran, športne infrastrukturne ponudbe na območju Sv. Katarine v Ankaranu, skupno blagovno znamko in obiskanostjo Krajinskega parka Debeli rtič. Zaključil je z mislijo: »[N]a načelni ravni obstaja skupen interes, na izvedbeni ravni pa moramo odpreti še kar nekaj debat.«

P4 je poudaril priložnost razvoja ponudbe z oglaševanjem in spremljanjem razvitosti. Pri tem je dodal, da bi pri tem lahko opazovali, kako se spreminjata družba in okolje in kako to vpliva na vse deležnike.

4.4.5 Peti tematski sklop: Zavirajoči dejavniki razvoja

V zadnjem tematskem sklopu so predstavljena mnenja udeležencev o zavirajočih dejavnikih razvoja. Oblikovan je tudi odgovor na zadnje raziskovalno vprašanje, s katerimi težavami se po mnenju predstavnikov lokalne samouprave, turističnih organizacij in lokalnih ponudnikov ti soočajo pri medsebojnem povezovanju in sodelovanju s ciljem uresničevanja konceptov trajnostnega turizma in kje vidijo vzroke zanje.

Kot težave so udeleženci izpostavili neznanje, zasebne interese in slabo komunikacijo. Zabeležili smo tudi posamezne odgovore, vezane na administrativne ovire, pomanjkanje časa in finančna sredstva.

Neznanje

Neznanje s področja trajnostnega turizma je poudarila P2, ki pojasnjuje: »Vsak, ki oddaja apartma, se že počuti, da dela v turističnem gospodarstvu, in potem že misli, da lahko piše strategijo.« T1 je poudarila pomanjkanje znanja pri manjših lokalnih ponudnikih: »V Ankaranu je na primer tudi manjša odzivnost manjših ponudnikov, ampak to je povezano s pomanjkanjem znanja na tem področju.«

Zasebni interesi

Težavo zasebnih interesov pred interesi lokalne samouprave opredeljujeta predstavnika občin. O4 je povedal: »Zagotovo je na eni strani problem pri teh večinskih hotelih lastniška struktura, oni sledijo samo interesom.« Podobnega mnenja je tudi O2, ki poudarja, da vsak vidi svoj interes, rešitev pa vidi v skupnem dialogu.

Pomanjkanje komunikacije je težava, ki jo izpostavljata T2 in T3. T3 je povedal, da je vzrok v tem, da se premalo pogovarjajo. V primeru konfliktnih situacij se vidijo v vlogi mediatorja. T2 vidi težavo v pomanjkanju redne komunikacije. To pripisuje vsakodnevnim obveznostim ponudnikov, ki jim primanjkuje časa.

Komunikacija

P1 je povedal, da je pomembno, da obstajata dialog in komunikacija. Pri tem je izpostavil težave nasprotujočih si mnenj med turističnim podjetjem in lokalno samoupravo, omenil pa je tudi administrativne ovire. Dodal je: »Težave so administrativne ovire in včasih se tudi ne strinjamo. Interes Adrie za področje kampa je, da to področje ostane namenjeno izključno turizmu, občina pa je v novem OPN-ju predvidela tudi nekatere družbene dejavnosti, čemur mi nasprotujemo.« Pri tem je treba razumeti, da je Občina Ankaran stara šele pet let in zdaj sledi druga faza razvoja.

O3 je povedala, da bi predvsem hotelirji želeli, da občina naredi veliko več: »Tako bom rekla, rešujemo počasi, postopno in preiščeno, morda bi si marsikdo želel, da poteka hitreje, ampak žal ne gre vedno.« To nakazuje na težavo pomanjkanja časa, kar upočasnjuje reševanje zadev.

T4 je povedala, da so glavne težave pri sodelovanju ravno finance. Povedala je, da volja in interes sta, ampak bi lahko bilo boljše. P4 je poudaril, da je pomemben fair play na področju plačila, in dodal: »S tistimi, ki so pripravljene na sodelovanje, sodelujem [...] potem je pomemben tudi fair play, kar se naredi, se pač plača.« Glede na informacije, ki so jih podali udeleženci, je treba jasno opredeliti in raziskovati področje, da se negativni dejavniki minimizirajo.

5 ZAKLJUČEK

V zaključku magistrske naloge so povzete sklepne ugotovitve, ki smo jih pridobili s pomočjo kvalitativne analize individualnih polstrukturiranih intervjujev, smernice za delo lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma in izhodišča za prihodnje raziskave s treh vidikov trajnostnega razvoja.

5.1 Sklepne ugotovitve

V nadaljevanju je predstavljen odgovor na prvo raziskovalno vprašanje, in sicer kako ključni deležniki razumejo koncept trajnostnega turizma in njegov pomen za razvoj lokalne skupnosti, in ključna spoznanja. Izbrani deležniki raziskave razumejo koncept trajnostnega turizma in njegovega pomena za razvoj v lokalni skupnosti v povezavi s tremi kategorijami. To so: naravno okolje, odgovorni turizem in ljudje ter opredelitve treh stebrov trajnostnega turizma. V sklopu naravnega okolja je ključno spoznanje lokalnih ponudnikov in občine, da je treba turistično ponudbo prilagoditi kraju, v katerem smo, in poudariti njegovo avtentičnost. Razvoj turistične ponudbe je vezan na naravne danosti in ne na uvožene storitve, kot navaja predstavnica O1 gradnjo objekta za hokej ob morju. V tem primeru bi okolje utrpelo hude posledice. Pri razvoju ponudbe, ki je vezana na spoštovanje naravnega okolja in njegove zaščite, je po mnenju T1 pomembno tudi ponujanje storitev, kot so ekološke slamice. Z družbenega vidika so poudarili pomen odgovornega turizma in ljudi, ki spoštujejo domačine in okolje. Izpostavili so pomen zmanjšanja negativnih učinkov na lokalno prebivalstvo, ki jih prinaša klasični turizem, in pozitivne učinke, ki jih prinaša trajnostni turizem. Zanimivo je, da se pri odgovornem turizmu omenja valorizacija turistične ponudbe. Izpostavljeni respondenti raziskave to razumejo kot zaščito domačinov pred negativnimi vplivi turizma, torej da domačinom ostane okolje zdravo in zadovoljuje svoje osnovne potrebe. Naslednji vidik so trije stebri trajnostnega turizma. To so okoljski, družbeni in gospodarski. Pri tem je pomembno, da naložbe v trajnostni turizem rastejo skladno na vseh treh področjih. Gre za enakomerni razvoj, pri čemer ni eno področje podrejeno drugemu. Kot nam je povedal predstavnik P1, je to vrsta turizma, ki je zdržna za vse deležnike, ki delujejo v njem. Kot zanimivost lahko omenimo mnenje P1, da mora biti družba dobičkonosna, da je lahko trajnostna in vzdržna.

Odgovor na drugo raziskovalno vprašanje, kako ključni deležniki razumejo vlogo lokalne samouprave pri uveljavljanju trajnostnega turizma, je povezan z opredeljenimi funkcijami lokalne skupnosti. Te funkcije so: priprava in sprejetje občinskega prostorskega načrta, ki narekuje nadaljnji razvoj, povezovanje, usmerjanje, izobraževanje in infrastrukturne naložbe. Izpostavimo lahko primer zaščitniškega odnosa Občine Ankaran do narave v sklopu sprejemanja občinskega prostorskega načrta, kot je varovalni pas morja, ki so ga podaljšali za štirikrat več, kot je to opredelila Agencija Republike Slovenije za okolje.

Za primerjavo lahko pogledamo, kako so opredelili vlogo lokalne skupnosti v raziskavi na Poljskem. Prepričani so, da interakcije med turizmom in lokalnimi skupnostmi prinašajo pozitivne učinke na lokalno prebivalstvo (Clarkson 1995, po Kapera 2017, 2). Nekatere vloge lokalne skupnosti, ki jih opredeljuje raziskava in niso omenjene v naši raziskavi, so (Neizgod Zmyslony 2002, po Kapera 2017, 6):

- vzpostavitev sistemov delovanja za uresničitev turistične politike posamezne države, ki vključujejo tudi kazalnike;
- sodelovanje med prebivalci in javnim sektorjem pri podeljevanju področij pristojnosti v zvezi s turizmom;
- kompromis glede skupnih ciljev in interesov vseh deležnikov;
- določitev postopkov odločanja za omilitev negativnih učinkov, ki jih prinaša turizem, in s tem upoštevanje trajnostne turistične ponudbe;
- naloge na področju ekologije (zmanjševanje nevarnih emisij in druge naloge za ohranjanje okolja);
- naloge na področju sociale (visoka stopnja zaposlenosti lokalnega prebivalstva v turističnem sektorju in s tem blaginja);
- naloge na družbenem vidiku (interakcije med lokalnim prebivalstvom in turisti, aktivna vloga lokalnega prebivalstva pri sprejemanju in uresničevanju lokalne trajnostne turistične politike).

V splošnem ostaja še veliko dela in opredelitev lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma za nadaljnji razvoj.

Odgovor na tretje raziskovalno vprašanje, kako ključni deležniki ocenjujejo trenutni razvoj trajnostnega turizma, je vezan na več področij. Trenutno spoznanje je, da podeželje slovenske Istre še vedno ni razvito v celoti. Respondenti se strinjajo, da je še veliko možnosti za nadaljnji razvoj. Dodatne vsebine in projekti bi s pomočjo finančnih sredstev bistveno pripomogli k novi rasti. V posameznih občinah se lokalna skupnost sooča s problemi lastnih ekonomskih interesov posameznikov pred ostalimi področji. Pri tem se izpostavlja problem sodelovanja z manjšimi ponudniki, saj kot določeni izpostavljajo, je večjemu ponudniku v interesu, da se prilagodi okolju, v katerem deluje. Pri manjših ponudnikih se pojavlja problem reguliranja oziroma štetja le-teh, saj se v posamezni občini število ljudi v poletnih mesecih celo potroji, kar je velik pritisk na okolje, zato je treba regulirati število sobodajalcev in jim posredovati ustrezno znanje. Določeni udeleženci so izpostavili, da imajo dovolj izobraženega kadra za delo na področju trajnostnega turizma in da je stanje bistveno napredovalo. Tak kader bo v prihodnosti narekoval razvoj trajnostnega turizma. V sklopu trenutnega stanja smo opredelili strateško usmeritev infrastrukturne naložbe. Naložbe se izvajajo postopoma, kot to opisujejo deležniki. Pri tem se pojavlja problem, da so ponudniki prepuščeni lastnemu vlaganju in samostojnemu razvoju, kar bo treba v prihodnosti spremeniti.

Anketiranci raziskave na Poljskem so bili vprašani, ali upoštevajo načela trajnostnega razvoja pri oblikovanju trajnostne turistične ponudbe. Podobno vprašanje smo zastavili udeležencem naše raziskave, kar je razvidno iz tretjega tematskega sklopa. Opazili smo sorodnost odgovorov. Posamezni udeleženci so svoj odgovor argumentirali z naložbami v infrastrukturo in ponudbo. Infrastrukturne naložbe so bile gradnja novih športnih igrišč, parkov, širitev pohodniških in kolesarskih poti. Naslednji ukrepi, ki so se pogosto pojavljali, so bili zaščita narave, stabilizirano ekonomsko stanje turističnih podjetij na osnovi naložb v turistične dejavnosti in varen dostop do kulturnih znamenitosti (Kapera 2017, 6–11). Tako udeleženci poljske kot naše raziskave so izrazili podobna mnenja, kot so interesi ponudnikov in infrastrukturne naložbe. Udeleženci naše raziskave so dodatno izpostavili pomen razvoja podeželja, avtentično širitev in naložbe v turistično ponudbo, kar zajema aktivne počitnice in gastronomijo.

Pri odgovoru na četrto raziskovalno vprašanje, kako bi ključni deležniki pristopili k spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in njegovih učinkov na lokalno prebivalstvo, smo identificirali merila, s pomočjo katerih bi se spodbujal nadaljnji razvoj. Prvi dve merili, ki ju izpostavljamo, sta spremljanje zadovoljstva in lokalna usmerjenost. Število nočitev se že mesečno izvaja na ravni posamezne občine. Število dnevnik obiskovalcev in spremljanje tega števila bi posameznim deležnikom pomagalo pri oblikovanju novih vsebin pri strategiji razvoja turizma na ravni lokalne samouprave in zagotovilo ustrezno zmogljivost kraja, kar je opisano v teoretičnem delu naloge. Pri tem lokalni ponudnik P3 poudarja, da bi morali izvajati tudi drugačno anketiranje, ki bi podalo merljive rezultate, kako dobro razvijamo trajnostno turistično ponudbo. Naslednje merilo je povezanost med deležniki, ki se kaže predvsem pri investicijah v turistično ponudbo. Na tem mestu lahko poudarimo spoznanje, da je Mestna občina Koper sprejela participativni proračun, v katerem je dala možnost lokalnemu prebivalstvu, da poda predloge, kaj si želi razvijati v prihodnosti. Vsekakor obstaja še veliko možnosti za nova merila in kriterije za nadaljnji razvoj pri spremljanju razvitosti trajnostnega turizma in učinkov na lokalno prebivalstvo.

Pri zadnjem raziskovalnem vprašanju nas je zanimalo, s kakšnimi težavami se soočajo deležniki pri sodelovanju in kje vidijo vzroke za te težave. Ugotovili smo, da se po mnenju udeležencev težave pojavljajo zaradi neznanja s področja trajnostnega razvoja, težava so tudi ozki zasebni interesi in skromna komunikacija med ključnimi deležniki. Manjši lokalni ponudniki se ukvarjajo s turizmom kot dodatno dejavnostjo poleg redne službe, zato jim pogosto primanjkuje časa za izobraževanje na področju trajnostnega turizma. Izpostavimo lahko primer P1, ki dodatno opisuje problem administrativnih ovir pri razvoju in usklajevanju z lokalno samoupravo pri načrtovanju občinskega prostorskega načrta, kjer je treba ločiti družbene dejavnosti od turističnih dejavnosti znotraj posameznega resorta. Težave bo v prihodnosti treba reševati in jih minimizirati.

5.2 Smernice za delo lokalne samouprave pri uveljavljanju trajnostnega turizma

Za lokalne samouprave je priporočljivo vzpostavljati in spremljati smernice za področje razvoja trajnostnega turizma. V nadaljevanju je predstavljen pregled smernic za upravljanje in delo lokalne samouprave pri uveljavljanju koncepta na osnovi rezultatov empiričnega dela naloge:

- lokalna samouprava pripravi dolgoročno strategijo razvoja trajnostnega turizma (na primer do leta 2030), pri čemer upošteva vse tri vidike trajnostnega razvoja, ki jih opisuje Svetovna turistična organizacija, in zunanje in notranje dejavnike tveganja. Lokalna turistična strategija naj bo ločena na urbani del občine in podeželje;
- po zgledu Mestne občine Koper pripravijo tudi ostale občine podlago za sprejem pobud lokalnih turističnih ponudnikov, ki delujejo na podeželju, za razvoj trajnostnega turizma. Pobude in ideje naj vključijo v proračun;
- s pomočjo sistema spremljanja lokalnih namestitvenih turističnih ponudnikov sprejmejo občine odlok o reguliranju oddajanja namestitvenih kapacitet manjših turističnih ponudnikov na ravni celotne občine. S tem bo lokalna samouprava pridobila vpogled v stanje v občini in število lokalnih turističnih ponudnikov v občini. Vpogled v število ponudnikov oddajanja namestitvenih kapacitet je pomemben kriterij pri načrtovanju nosilne zmogljivosti kraja;
- na ravni posamezne občine se oblikuje projektna skupina, ki vključuje predstavnika lokalne samouprave, predstavnika turistične organizacije in predstavnika lokalne turistične ponudbe z več namestitvenimi kapacitetami in ponudnika z malo namestitvenimi kapacitetami, in med njimi se razporedijo naloge za delo na področju razvoja. Namen skupnih sestankov je predstavitev rezultatov na področju dela posameznih deležnikov. Turizem je hitro rastoča in fleksibilna panoga, zato je treba dosledno raziskovati in delati na področju ponudbe. Vloga turističnih organizacij je, da s pomočjo finančnih virov pomagajo lokalnim turističnim ponudnikom pri nadaljnji promociji in polnjenju namestitvenih kapacitet po vzoru avstrijskih lokalnih turističnih organizacij;
- delo lokalne samouprave naj temelji na pripravi in spremljanju kriterijev. Kriteriji naj bodo sestavljeni z vseh treh vidikov. Družbeni in gospodarski kazalniki naj vključujejo merjenje prihodov dnevnih turistov na dan, upoštevanje trajnostnih načel na vseh področjih, število delavnic in izobraževanj, ki jih organizirajo strokovnjaki in občine, število zaposlenih lokalnih prebivalcev v turističnem sektorju, število avtentičnih turističnih proizvodov ter porabo in prodajo slednjih v času bivanja gostov na destinaciji. Na področju okoljskih kriterijev naj še naprej vodijo evidence zaščitenih območij in vpliv neokrnjene narave na zadovoljstvo turistov ter negativne učinke, ki jih prinaša turizem za prostoživeče rastline in živali. Kriteriji se morajo mesečno spremljati in obravnavati na ravni lokalne samouprave in celotne slovenske Istre;
- za območje štirih občin se ustanovi kolegij predstavnikov lokalne samouprave, turističnih organizacij in lokalnih turističnih ponudnikov. Naloga kolegija naj bo spremljanje nalog in razvoja trajnostnega turizma v slovenski Istri na osnovi vnaprej pripravljenih kriterijev.

Pripravi se predlog centralizirane destinacijske turistične organizacije, ki bi združila vse štiri turistične organizacije in bi imela status samostojnega zavoda;

- lokalne samouprave pripravijo subvencije in pomoč lokalnim turističnim ponudnikom pri projektih na področju ozaveščanja prebivalcev in gostov v luči varovanja okolja, ravnanja z odpadki in pitno vodo, uporabo okolju prijaznih izdelkov v gostinskih lokalnih in po namestitvenih obratih, vključenost lokalnih proizvodov in dogodkov v turistično ponudbo, razvoj novih trajnostnih ponudb, ki nastanejo v sodelovanju med lokalno turistično organizacijo in lokalnimi turističnimi ponudniki in temeljijo na tradiciji kraja;
- lokalna samouprava pripravi načrt spodbujanja celoletnega turizma hotelirjev, pri čemer zagotovi finančna sredstva za animacijsko ponudbo in prevoze po Sloveniji iz evropskih virov spodbujanja turizma, ob pogoju, da v jesenskem in zimskem času lahko posamezni ponudnik pripravi ponudbo za ranljivejše populacije z vidika socialnega turizma in zagotovitve infrastrukturne mobilnosti;
- občina pripravi strategijo zaposlovanja lokalnega prebivalstva v turizmu. Strategija naj vključuje promocijo zaposlovanja v turističnem sektorju v srednjih šolah, subvencije lokalnim turističnim ponudnikom, ki izpolnjujejo ustrezne pogoje. Pogoji naj bodo, da število pogodbenih delavcev presega 70 % prebivalcev iz občin slovenske Istre in s tem prispeva k zmanjševanju brezposelnosti. Na področju top menedžmenta imajo prednost posamezniki z znanjem o trajnostnem razvoju. Sedanjim zaposlenim v top menedžmentu se pripravi učni načrt o trajnostnem razvoju v sodelovanju s strokovnjaki v izobraževalnih institucijah. Če lokalni turistični ponudnik izpolnjuje pogoje, se pripravijo subvencije na področju plačevanja izdatkov;
- občine pripravijo poseben pogoj spremljanja zadovoljstva zaposlenih v turističnem gospodarstvu. Delodajalci naj imajo nalogo merjenja zadovoljstva zaposlenih in spodbujanja ugodne organizacijske klime, kar je skladno s trajnostnim turizmom. Na osnovi tega bodo občine dobile povratne informacije in rezultate o zanimanju za delo lokalnega prebivalstva v turističnem sektorju. Skladno s tem se pripravijo nadaljnje strategije zaposlovanja;
- na področju komuniciranja in sodelovanja med deležniki se še naprej organizirajo predavanja, sestanki in izobraževalne delavnice za vse deležnike. Pri tem se spremlja njihova udeležba;
- lokalne samouprave naj pripravijo predloge in načrte po zmogljivostih za infrastrukturne rešitve na področju preobremenjenosti turističnih središč z osebniimi avtomobili po zgledu Občine Piran in vstopa v staro mestno jedro;
- občine naj še najprej izvajajo infrastrukturne plane in gradnjo novih objektov. Pri tem naj uporabljajo okolju prijazne tehnologije in materiale.

5.3 Izhodišča za prihodnje raziskave

Izhodišča za prihodnje raziskave so predstavljena na področju treh vidikov in zajemajo odprta vprašanja iz empiričnega dela in sekundarnih virov. Izhodišča za prihodnje raziskave so pomembna zaradi vpogleda in usmeritve dela lokalne samouprave pri uveljavljanju trajnostnega turizma.

5.3.1 *Ekonomski okvir*

Turistično gospodarstvo in razvoj temeljita na finančnih sredstvih. Udeleženci raziskave so poudarili lastni interes ponudnikov, ki je neposredno povezan z dobičkom. Z ekonomskega vidika predlagamo naslednje raziskave:

- pomen povezovanja finančnih interesov vseh deležnikov in pozitivni učinki na gospodarstvo za celotno lokalno samoupravo;
- dolgoročna razporeditev finančnih sredstev lokalnim ponudnikom iz proračuna lokalne samouprave, ki je vezana na razvoj trajnostnega turizma, ob upoštevanju notranjih in zunanjih dejavnikov turizma;
- finančni okvir razvoja lokalne samouprave ob spremljanju prihodov dnevnih turistov v sodelovanju z ostalimi deležniki;
- število lokalnih turističnih ponudnikov, ki se ukvarjajo s turistično dejavnostjo posredno ob drugih dejavnostih v določeni lokalni samoupravi;
- merljivi ekonomski kazalniki za razvoj trajnostnega turizma v lokalni samoupravi.

5.3.2 *Družbeni okvir*

Intervjuvanci so poudarjali pomen in vlogo lokalne samouprave pri sodelovanju in povezovanju vseh deležnikov. Za prihodnje raziskave na družbenem področju predlagamo naslednje:

- pomen zaposlovanja lokalnega prebivalstva v turističnem gospodarstvu na območju slovenske Istre in pozitivni učinki, ki jih slednje prinaša za razvoj;
- rezultati na področju izobraževanja kadrov top menedžmenta lokalnih turističnih ponudnikov za prihodnji razvoj na območju slovenske Istre;
- spodbujanje razvoja tradicionalnih turističnih produktov kraja in učinki na lokalno samoupravo;
- merljivi družbeni kazalniki za razvoj trajnostnega turizma v lokalni samoupravi.

5.3.3 *Okoljski okvir*

Posamezni udeleženci so pojem trajnostnega turizma povezali z naravnim okoljem in danostmi, pri tem pa nimajo napisanih kriterijev povezanosti naravnega okolja z razvojem

trajnostnega turizma. Z okoljskega vidika predlagamo prihodnje raziskave, vezane na naslednje teme:

- ekološki ukrepi za zmanjševanje negativnih učinkov turizma na lokalno prebivalstvo in celotno lokalno samoupravo, to so uporaba trajnostnih materialov in izdelkov, kot so jih začeli sprejemati v Občini Ankaran;
- ocena, ki nam bo dala vpogled v pozitivne učinke zmanjševanja odpadkov, ustrezne energetske sanacije, manjšo porabo pitne vode na razvoj trajnostnega turizma do leta 2030 za področje celotne slovenske Istre, ki je znana po turizmu;
- pomen in zanimanje za neokrnjena področja slovenske Istre za domače in tuje turiste pri razvoju trajnostnega turizma v sodelovanju z vsemi deležniki;
- merljivi okoljski kazalniki za razvoj trajnostnega turizma v lokalni samoupravi.

LITERATURA

- Adam, Frane in Valentina Hlebec. 2012. *Kvalitativno raziskovanje v interdisciplinarni perspektivi*. Ljubljana: Inštitut za razvojne študije.
- AIEST. 2020. *About us*. [Http://www.aiest.org/aiest-profile/profile/](http://www.aiest.org/aiest-profile/profile/) (15. 3. 2020).
- Andereck, Kathleen L. in Christine A. Vogt. 2000. The Relationship between Residents' Attitudes toward Tourism and Tourism Development options: Arizona State Uni. *Journal of Travel Resarch* 39 (1): 27–36.
- Benčič, Margareta. 2006. Prepoznavanje pomena strategije turizma v lokalni skupnosti. *Organizacija Kranj* 39 2: 141–145.
- Clarkson, Max. 1995. A stakeholder framework for analyzing and evaluation corporate social performance. *The Academy of Management Review* 20 (1): 92–117.
- Clayton, Noah. 2017. *The Pros and Cons of Ecotourism*. [Http://www.worldtrips.com/blog/pros-and-cons-of-ecotourism](http://www.worldtrips.com/blog/pros-and-cons-of-ecotourism) (2. 2. 2020).
- Creaco, Salvo in Giulio Querini. 2003. The role of tourism in sustainable economic development. V *ERSA 2003 Congress*, ur. Hannu Tervo, 1–13. Jyväskylä Finland: European Regional Science Assosiation.
- Cvikl, Helena in Andreja Alič. 2009. *Uvod v ekonomiko turizma*. Ljubljana: Zavod IRC.
- Dolma Ecotourism. 2018. *Sustainable Tourism: A Supportable and Sensible Tourism*. [Http://dolmatours.com/sustainable-tourism/](http://dolmatours.com/sustainable-tourism/) (15. 2. 2020).
- Evropska komisija. 2007. *Program za trajnostni in konkurenčni Evropski turizem*. [Http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0621&from=FR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0621&from=FR) (10. 3. 2020).
- Evropska komisija. 2010. *Evropa, prva svetovna turistična destinacija – nov okvir evropske turistične politike*. [Http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com\(2010\)0352_/com_com\(2010\)0352_sl.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com(2010)0352_/com_com(2010)0352_sl.pdf) (5. 3. 2020).
- Evropska listina lokalne samouprave (ETS). *Uradni list EU*, 1985/122.
- Gams, Marko. 2013. *Ekonomika turizma*. Velenje: Višja strokovna šola.
- Gomezelj Omrezel, Doris. 2006. *Konkurenčnost turističnih destinacij*. Koper: Fakulteta za management.
- Gorica, Klodiana, Dorina Kripa in Engjellushe Zenelaj. 2012. The Role of Local Government in Sustainable Development. *Danubius University of Galati* 2 (2): 139–155.
- Grafenauer, Božo. 2000. *Lokalna samouprava na Slovenskem*. Maribor: Pravna fakulteta.

- Guo, Yi, Jinbo Jang in Li Scheganko. 2019. *A Sustainable Tourism Policy Research Review*. China: School of Economics and Commerce, South China University of Technology.
- Gupta, Atul. B. 1. *Sustainable Tourism: Concept, Principles and Strategies*. [Http://www.yourarticlelibrary.com/ecotourism/sustainable-tourism/sustainable-tourism-concept-principles-and-strategies-ecotourism/69054](http://www.yourarticlelibrary.com/ecotourism/sustainable-tourism/sustainable-tourism-concept-principles-and-strategies-ecotourism/69054) (4. 3. 2020).
- International Council on Local Environmental Initiatives. 1999. *Sustainable Tourism: a local authority perspective*. [Http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/400iclei.pdf](http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/400iclei.pdf) (20. 3. 2020).
- Jamieson, Walter in Alix Noble. 2000. *A Manual for Community Tourism Destination Management*. [Http://www.ucalgary.ca/ev/designresearch/projects/2000/cuc/tp/outreach/destination%20manual.pdf](http://www.ucalgary.ca/ev/designresearch/projects/2000/cuc/tp/outreach/destination%20manual.pdf) (5. 3. 2020).
- Jugunaru, Ion-Danut, Mariana Jugunaru in Andrea Anghel. 2008. *Sustainable tourism types*. [Http://feaa.ucv.ro/AUCSSE/0036v2-024.pdf](http://feaa.ucv.ro/AUCSSE/0036v2-024.pdf) (20. 3. 2020).
- Jurinčič, Igor. 2009. *Nosilna zmogljivost Slovenske Istre za turizem*. Portorož: Fakulteta za turistične študije Portorož.
- Kapera, Izabela. 2017. Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland. *Elsevier* 1 (2): 581–588.
- Keller, Peter in Thomas Bieger. 2010. *Managing Change in Tourism, Creating Opportunities-Overcomig Obstacles*. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co.
- Kenton, Will. 2020. *Greenwashing*. [Http://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp](http://www.investopedia.com/terms/g/greenwashing.asp) (20. 2. 2020).
- Kordeš, Urban in Maja Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Univerza na Primorskem.
- Laitamaki, Juka, Lisandra Torres Hechavarría, Mariko Tada, Siying Liu, Natania Setyady, Nuntawan Vatcharasoontorn in Feizhou Zheng. 2016. *Sustainable Tourism Development Frameworks and Best Practices: Implications for the Cuban Tourism Industry*. [Http://www.fm-kp.si/en/zalozba/ISSN/1581-6311/14_7-29.pdf](http://www.fm-kp.si/en/zalozba/ISSN/1581-6311/14_7-29.pdf) (2. 3. 2020).
- Lapointe, Dominic in David Guimont. 2016. Local Tourism Providers to Innovate through a Living Lab Process. *Technology Innovation Management* 6 (1): 18–25.
- Lavtar, Roman. 2007. *Sodelovanje prebivalcev v slovenskih občinah (participacija prebivalcev pri odločanju o javnih zadevah na lokalni ravni v Sloveniji)*. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.
- Lizbonska pogodba. *Uradni list EU*, št. 2007/C 306/01.

- Lobnik, Franc. 2001. Zakaj je čas za premislek o turizmu in okolju. V *Turizem in okolje Slovenija moja dežela. Zbirka usklajeno in sonaravno* 6, ur. dr. Avguštin Lah, 5–9. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije.
- Maravić, Uran in Maja Juvan. 2010. *Vloga deležnikov pri oblikovanju turistične strategije: stališča lokalnega prebivalstva*. Maribor: Fakulteta za organizacijske vede.
- Mestna občina Koper. 2017. *Strategija razvoja trženja turizma v Mestni občini Koper do leta 2025*. [Http://www.koper.si/wp-content/uploads/2019/03/Strategija-turizma-v-MOK-do-2025.pdf](http://www.koper.si/wp-content/uploads/2019/03/Strategija-turizma-v-MOK-do-2025.pdf) (2. 2. 2020).
- Mihalič, Tanja. 2006. *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2017. *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021*. [Http://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncn_o_9.10.2017.pdf](http://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncn_o_9.10.2017.pdf) (4. 2. 2020).
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. 2020. *Direktorat za turizem*. [Http://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-gospodarski-razvoj-in-tehnologijo/o-ministrstvu/direktorat-za-turizem/](http://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-gospodarski-razvoj-in-tehnologijo/o-ministrstvu/direktorat-za-turizem/) (4. 2. 2020).
- Ministrstvo za javno upravo. 2020. *Služba za lokalno samoupravo*. [Http://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-javno-upravo/o-ministrstvu-za-javno-upravo/sluzba-za-lokalno-samoupravo/](http://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-javno-upravo/o-ministrstvu-za-javno-upravo/sluzba-za-lokalno-samoupravo/) (5. 2. 2020).
- Mladinsko zdravilišče in letovišče RKS Debeli rtič. 2020. *O nas*. [Http://www.zdravilisce-debelirtic.si/Zdravilisce_2/](http://www.zdravilisce-debelirtic.si/Zdravilisce_2/) (13. 3. 2020).
- Mohd, Abdul, Khairl Awand in Zaiton Samdin. 2012. Local community participation in sustainable tourism planning of Malaysian protected areas. V *Current Issues in Hospitality and Toursim, International Hospitality and Toursim Conference*, ur. Artinah Zainal in Rahmat Hashim, 459–464. London: Taylor and Francis Group.
- Moynul, Hasan in Siddique Rahman Zillur. 2016. *Impacts of Tourism Development on Local Community*. [Http://www.researchgate.net/publication/324828883_Impacts_of_Tourism_Development_on_Local_Community_A_Study_on_Shalban_Vihara/link/5ae56fe30f7e9b9793c603ca/download](http://www.researchgate.net/publication/324828883_Impacts_of_Tourism_Development_on_Local_Community_A_Study_on_Shalban_Vihara/link/5ae56fe30f7e9b9793c603ca/download) (3. 2. 2020).
- Muganda, Michael, Agnes Sirima in Peter Marwa Ezra. 2013. The Role of Local Communities in Tourism Development: Grassroots Perspectives from Tanzania. *Hum Ecol* 41 (1): 53 – 66.
- Neizgod, Agnieszka in Piotr Zmyslomy. 2002. Identifying determinants of the Development of rural toursim destinations in Poland. *Toursim* 51 (1): 451–552.

- Počuča, Jelena. 2010. Trajnostni (zeleni) turizem – trend ali stalnica. V *Znanje teorija in praksa, Zbornik 7. Festivala raziskovanja ekonomije in managementa*, ur. Alen Ježovnik, 57–63. Koper: Fakulteta za management.
- Resolucija o strateških ciljih na področju razvoja turizma v Republiki Sloveniji s programom aktivnosti in ukrepov za njeno izvajanje. *Uradni list RS*, št. 7/95.
- Roblek, Vasja. 2009. Primer izpeljave analize besedila v kvalitativni raziskavi. *Management 4* (1): 53–69.
- Salgado, Silvia in Jude Kirton-Darling. 2016. *Combating poverty as part of the Sustainable Development Goals (SDGs) in the 2030 Agenda for Sustainable Development*. [Http://eulacfoundation.org/en/system/files/combatin.pdf](http://eulacfoundation.org/en/system/files/combatin.pdf) (15. 3. 2020).
- Slovenska turistična organizacija (STO). 2010. *Priročnik za hotele za razvoj trajnostnih poslovnih modelov*. [Http://www.radolca.si/media/slo%20GREEN/Prirocnik%20za%20hotele%20za%20razvoj%20trajnostnih%20poslovnih%20modelov.pdf](http://www.radolca.si/media/slo%20GREEN/Prirocnik%20za%20hotele%20za%20razvoj%20trajnostnih%20poslovnih%20modelov.pdf) (5. 2. 2020).
- Slovenska turistična organizacija (STO). 2017. *Turizem v številkah 2016*. [Http://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/2017_06_sto_tvs_2016_a4_slo_web.pdf](http://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/raziskave/2017_06_sto_tvs_2016_a4_slo_web.pdf) (20. 2. 2020).
- Slovenska turistična organizacija (STO). 2020. *Zelena shema slovenskega turizma, kratek pregled*. [Http://www.slovenia.info/uploads/zelena_shema/2020/drugi_prironiki/2020_01_sto_zsst_slo_web.pdf](http://www.slovenia.info/uploads/zelena_shema/2020/drugi_prironiki/2020_01_sto_zsst_slo_web.pdf) (2. 3. 2020).
- Sofronov, Bogdan. 2017. The Economic impact on Global toursim. *Annals of Spiru Haret University, Economic Series* 17 (2): 127–139.
- Sotlar, Zorka in Lucijan Korva. 2001. Turizem Slovenskega primorja in morja. V *Turizem in okolje Slovenija – turistična dežela*, ur. Avguštin Lah, 4–95. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica Ljubljana.
- Stalni sekretariat Alpske konvencije. 2013. *Trajnostni turizem v Alpah*. [Http://www.alpconv.org/fileadmin/user_upload/Publications/RSA/RSA4_SL.pdf](http://www.alpconv.org/fileadmin/user_upload/Publications/RSA/RSA4_SL.pdf) (14. 2. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije. 2016. *Predstavljamo nabor kazalnikov ciljev za trajnostnega razvoja za Slovenijo*. [Https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7145](https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7145) (4. 3. 2020).
- Statistični urad Republike Slovenije. 2020. *Turizem*. [Http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/24](http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/24) (5. 2. 2020).

- Strategic guideline document for French Public Aid for Development. 2008. *Responsible Tourism and Territorial Development*. [Http://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Responsible_tourism.pdf](http://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/Responsible_tourism.pdf) (4. 3. 2020).
- The World Commission on Environment and Development. 1987. *Our Common Future, Brundtland Report*. [Http://archive.org/details/ourcommonfuture00worl/mode/2up](http://archive.org/details/ourcommonfuture00worl/mode/2up) (4. 3. 2020).
- Tourism Concern and World Wide Fund for Nature. 1992. *Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable tourism*. Godalming: World Wide Fund for Nature.
- Turistična zveza Slovenije. 2002. *Razvoj ekoturizma v Sloveniji: prispevki posvetovanja*. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
- Turistično združenje Portorož. 2018. *Strategija razvoja turizma v Občini Piran do leta 2025*. [Http://www.portoroz.si/si/files/default/PDF/Partnerji/Strategija%20razvoja%20turizma%20ob%20c4%8dine%20Piran%20do%20leta%202025.pdf](http://www.portoroz.si/si/files/default/PDF/Partnerji/Strategija%20razvoja%20turizma%20ob%20c4%8dine%20Piran%20do%20leta%202025.pdf) (2. 3. 2020).
- UN in UNWTO. 1999. *Global Code of Ethics for Tourism*. [Http://tafionline.com/PDF/Codigo_Etico_Ing.pdf](http://tafionline.com/PDF/Codigo_Etico_Ing.pdf) (4. 2. 2020)
- UN. 1992. *United Nations conference on Environment and Development Agenda 21*. [Http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf](http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf) (4. 3. 2020).
- UNEP in WTO. 2005. *Making tourism more sustainable, A Guide for Policy Makers*. [Http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284408214](http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284408214) (20. 2. 2020).
- UNWTO. 2020. *Sustainable development*. [Http://www.unwto.org/sustainable-development](http://www.unwto.org/sustainable-development) (20. 2. 2020).
- Ustava Republike Slovenije (URS). *Uradni list RS*, št. 33/91.
- Vodeb, Ksenija. 2014. *Turistična destinacija*. Koper: Univerza na Primorskem.
- World Travel and Tourism Council. 2016. *Travel and Tourism Economic Impact 2016 European Union*. [Http://mtu.gov.hu/documents/prod/EuropeanUnion2016.pdf](http://mtu.gov.hu/documents/prod/EuropeanUnion2016.pdf) (20. 2. 2020).
- Zakon o financiranju občin (ZFO-1). *Uradni list RS*, št. 123/06.
- Zakon o lokalni samoupravi (ZLS). *Uradni list RS*, št. 94/07.
- Zakon o lokalnih volitvah (ZLV). *Uradni list RS*, št. 94/07.
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT-1). *Uradni list RS*, št. 13/18.
- Zakon o ustanovitvi občin ter o določitvi njihovih območij (ZUODNO). *Uradni list RS*, št. 108/06.

- Zamfir, Andreea in Razvan-Andrei Corbos. 2015. Towards Sustainable Tourism Development in Urban Areas: Case Study on Bucharest as Tourist Destination. *Sustainability* 3 (1): 203–206.
- Zatori, Anita, Melanie K. Smith in Laszlo Puczko. 2018. Experience-Involvement, memorability and authenticity: The service provider's effect on tourist experience. *Elsevier Tourism Management* 2 (1): 111–126.
- Zorko, Andraž. 2011. *Raziskave v tržnem komuniciranju*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.

PRILOGE

Priloga 1: Soglasje za sodelovanje pri intervjuju

SOGLASJE

Spodaj podpisani/podpisana _____,
soglašam,

- da sodelujem v raziskavi na temo Vloga in pomen lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v slovenski Istri, tako da bom odgovoril/-a na vprašanja iz intervjuja;
- da lahko za potrebe analize podatkov raziskovalec uporabi zvočno snemalno napravo za zbiranje informacij;
- da so podatki, pridobljeni iz intervjuja, objavljeni na spletu v magistrski nalogi z naslovom Vloga in pomen lokalne samouprave pri razvoju trajnostnega turizma v slovenski Istri.

Kraj in datum: _____

Podpis: _____